REGISTERED WITH THE G.P.O. AS A NEWS PAPER

PUNJABI ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਸਟ POST

WEEKLY

ਸੰਪਾਦਕ : [illegible] | VOL:1 NO:18 &19 | 20th AUGUST 1980 | PRICE: 25 P.

ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹਿਜ਼ ਹੋਲੀਨੈਸ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 3 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਦੌਰੇ ਲਈ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਲੰਡਨ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪਧਾਰੇ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭਰ ਦੀਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ।

ਵੀਰਵਾਰ 14 ਅਗਸਤ 1980 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ 5 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ, 1190 ਕਾਵੈਂਟਰੀ ਰੋਡ, ਬਰਮਿੰਘਮ 10 ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ: 021-772 8918 ਅਤੇ 021 523 0552

GLADRAGS

45 CHURCH STREET. BILSTON
Tel: 402967

The name that measures up to success...

QUALITY Fashion SKIRTS
and
Sweatshirts and Jeans
Are The Things
To Be Seen

GLADRAGS for fashion

GLADRAGS for fashion

ਸ਼ੋਪਾ ਵਾਲਿਉ - ਆਉ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਕਰਟਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਿਖਾਲੀਏ

MANUFACTURERS & WHOLESALERS

The Ready-to-Wear Fashion Fair

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਤਨੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ।

MANUFACTURERS AND STOCKISTS OF

DAY & DISCOWEAR – DRESSES – SKIRTS

BLOUSES – TROUSERS

Contact Mr. B.R.Matu

GLADRAGS

45 CHURCH STREET. BILSTON
Tel: 402967

ਅੱਧਖੜ ਪਾਕੀ ਨੇ 14 ਸਾਲਾ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਲੁਚਪੁਣਾ ਕੀਤਾ

ਬਰਮਿੰਘਮ :- ਆਦਮੀ ਤੇ ਜਦ ਕਾਮ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਨਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ ਇਕ 40 ਸਾਲਾ ਤੋਂ ਉਪਰ 6 ਫੁਟੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਤੇ ਜਦ ਕਾਮ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਇਕ 14 ਨੌਮ ਪਾਗਲ ਛੋਕਰੀ ਨੂੰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਟਾਊਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਆਸਟਨ ਹਿਪੋਡ੍ਰੋਮ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਸੱਘਣੇ ਡਿਊਟਾਊਨ ਰੋਡ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲੁਚਪੁਣੇ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗੋਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਇਕ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸੀ ਜਦ ਉਸਨੇ ਇਸ ਲੁਚੇ ਪਾਕਿ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦੀ ਮੱਦਤ ਲਈ ਦੌੜੀ ਤੇ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਆਈ। ਪਾਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹਰੇ ਹੀ ਉਥੋਂ ਖਿਸਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਤਦ ਤਕ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਗਵਾਹ ਚੱਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਸਾਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਛੋਟੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਧੌਲੇ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੋਰੀ ਛੋਕਰੀ ਲੰਡਨ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੀ।

11 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰਕੇ ਡਰਾਇਵਰ ਫਰਾਰ

ਵੂਲਵਰਹੈਂਪਟਨ :- ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਇਥੇ ਦੀ ਲਿਚਫੀਲਡ ਰੋਡ ਪਾਰਕ ਵਿਲਜ ਤੇ ਜਦ 11 ਸਾਲਾ ਸਟੀਵਨ ਸੰਧੂ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਰੇਂਜ ਰੋਵਰ ਆਈ ਤੇ ਸੰਧੂ ਵਿਚ ਆ ਵਜੀ। ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਾਲ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਇਕ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਥੱਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰ ਰੋਕੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਕੋਲੋਂ ਉਹਦੇ ਸੱਟ ਲਗਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਓ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸੱਟ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆਂ ਉਹ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਦੌੜ ਗਿਆ।

ਪੁਲਸ ਕਾਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਜੇ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆ ਲਕੀਰਾਂ ਪੇਂਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਇਆ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਇਹੋ ਜਹੀ ਰੇਂਜ ਰੋਵਰ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ

ਬਰਮਿੰਘਮ :- ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀਰਵਾਰ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਇਥੇ ਐਤਵਾਰ ਤਕ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ, 1299 ਕਵੈਂਟਰੀ ਰੋਡ, ਸਮਾਲ ਹੀਥ, ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ।

ਬੱਸ ਨੇ ਲੀਲਾਵੰਤੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ

ਹੈਂਡਸਵਰਥ :- ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਖੇ ਰੱਬ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਕੌਣ। ਇਸ ਕਹਾਵਤ ਨਾਲ ਢੁਕਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ ਇਥੇ ਦੀ ਐਂਕਸਹਿੱਲ ਰੋਡ ਤੇ ਹੋ ਗਈ। ਜਦ ਕੀ ਖਾਲੀ ਬਸ, ਬਰੇਕਾਂ ਵਾਲੀ ਫੇਲ ਹੋਣ ਕਿਹ ਸੜਕ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਕੇ, ਜਾ ਵੱਜੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੀਲਾਵੰਤੀ ਜਾਵਲ ਦੀ ਗਰੋਸਰੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਸਿਧੀ ਫੜ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਜੀ। ਲੀਲਾਵੰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਪਿੱਛੋਂ ਕੱਲ ਹੀ ਪਰੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਪਿੱਛੋਂ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਗਰੋਸਰੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ ਇਧਰ ਉਧਰ ਖਿਲਰ ਗਈਆਂ। ਚੰਗੇ ਭਾਗੀ ਨਾਂ ਤਾਂ ਲੀਲਾਵੰਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇਵ ਦੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਤੇ ਬਸ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀ ਨੌ ਬਰ ਨੌ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੱਸ ਨੂੰ ਪੈਟੀਵਾਰ ਦੀ ਗੈਰਜ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵੈਸੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਡਰ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸੜਕ ਕਾਫੀ ਜਿਆਦਾ ਤਿੱਲਕਣੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ।

ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਅੱਖੀ ਮਰਦੇ ਦੇਖਿਆ

ਇਜਬਾਸਟਨ :- ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ ਜਦ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਵਸਨੀਕ ਗਰੇਟ ਕਿੰਗ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵਾਰਹੰਗਟਨ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਮੋਟਰਵੇ ਐਮ. ਸਿਕਸ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵੇਖਿਆਂ ਕਿ ਇਕ ਜ਼ਨਾਨੀ ਮਾਨਚਿਸਟਰ ਸ਼ਿਪ ਕਨਾਲ ਤੇ ਰਿਵਰ ਮਰਸੀ ਦੇ ਪੁਲ ਤੇ ਖੜੀ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਨਾਨੀ 48 ਸਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਾਰਬਾਰਾ ਸਲੇਟ ਵਸਨੀਕ ਵੁਡਵੇਰਨ ਰੋਡ ਇਜਬਾਸਟਨ, ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਔਰਤ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਾਤਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ

ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ :- ਇਥੇ ਦੀ ਟੈਂਪਲ ਸਟਰੀਟ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 21 ਸਾਲਾ ਬਹਿਰੇ ਮਹੰਮਦ ਫਾਰੂਕ ਉ--ਦੀਨ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਰੀਮਾਂਡ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਰੋਆਇਲ ਲਾਅ ਕੋਰਟਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਅਜੇ ਜਮਾਨਤ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰਲੇ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਟੈਫਰਡ ਕਰਾਊਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਮਹੰਮਦ ਨੂੰ ਜਮਾਨਤ ਤੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਮਹੰਮਦ ਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਬੀਅਰਵੁੱਡ ਦੇ ਸਟੈਫਰਡ ਤੰਦੂਰੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ 26 ਸਾਲਾ ਗੋਰੇ ਜੋਸਫ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਤਹਿਰਾਨ :- ਈਰਾਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੀਡਰ ਆਇਤ ਉਲਾਂ ਖਮੀਨੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭੈੜੀ ਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹਏ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ। ਖਮੀਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੱਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਾਉਣਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ 'ਸੰਕਟ'

ਹੁਣ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ 7 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਛੱਡ ਗਏ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਜ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ 7 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸਨ।

ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੱਦੀਆਂ ਵਖੋ ਵਖਰੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖਲਾਅ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਧਜੀਆਂ ਉਡ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਵੀਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਵਿਚ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੇ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਕੇ ਪਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦਾ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਜ ਇਥੇ ਹੋਈ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ। ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਬੰਬਈ :- ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤਕਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦਿਲੀ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸਨਾਟੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ - ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ।

ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਨੇ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਗੀਤ ਗਾਏ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੀਤ ਦਿਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਾਦੂ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਗਾਏ ਗਏ ਭਜਨਾਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਕੱਵਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਅਜ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਦੂਮਈ, ਦਿਲ ਟੁੰਬਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਅਮਰ ਰਹੇਗੀ।

ਇਕ ਖ਼ਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਐਕਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਫ਼ੀ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਤੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਰਤੇ ਦੇ ਬਟਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਜ਼ਾਰ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਫ਼ੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਰਹੀ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ, ਦੇਵ ਆਨੰਦ, ਧਰਮਿੰਦਰ, ਜਤਿੰਦਰ, ਅਨਵਰ ਮਹਿਰਾ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਕਪੂਰ ਆਦਿ ਕਈ ਦਰਜਨਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਰਫ਼ੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤਕਾਰ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਊਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਰਫ਼ੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਲੈ ਕੇ ਰੋਂਦੀਆਂ ਪੁਜੀਆਂ। ਫਿਲਮ ਐਕਟਰਸ ਸਾਇਰਾ ਬਾਨੋ, ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਪੰਡਤ ਤੇ ਰਾਖੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਰਫ਼ੀ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਕੋਲ ਬੈਠੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਚਾਰ ਪੁਤਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਲੰਡਨ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬੰਬਈ ਪੁਜ ਗਏ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਰਫ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਨਾਟਾ ਲਿਆ ਦਿਤਾ। ਖ਼ਬਰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਹਾਜੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਫ਼ੀਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਤੇ ਕੋਮਲ ਮਿਤਰ ਸੋਗ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਰਫ਼ੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ 1942 'ਚ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਗੁਲ ਬਲੋਚ - ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਉਰਦੂ, ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਸਿੰਧੀ, ਆਸਾਮੀ, ਉੜੀਸਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ 26000 ਗੀਤ ਗਾਏ।

ਕੁਰਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਬਡੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫ਼ੀ ਨੂੰ ਜੁਹੂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨ ਕਿਤਾ ਗਿਆ।

ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ ਪੁਲਸੀਏ ਧਾਫੜ ਸੁੱਟੇ

ਸਮੈਦਿਕ :- ਕਈ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਤੋਂ, ਕਈ ਹਨੇਰੇ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਦਿ ਤੋਂ, ਤੇ ਕਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦਾ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਕੇਸ ਪਿਛੇ ਜਹੇ ਵੈਸਟ ਮਿਡਲੈਂਡ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਸੁਣਨ 'ਚ ਆਇਆ। 20 ਸਾਲਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਟੀਫਨ ਨਾਲ ਵਸਨੀਕ ਮੇਲਵਰਡ ਕੋਰਟ, ਕੁਕਲੈਂਡ ਡਰਾਇਵ ਸਮੈਦਿਕ, ਸਥਾਨਕ ਸਮੇਂ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਦਾਰੂ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਾਰੂ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਲਾਲ ਨੇ ਪੱਬ ਦੀ ਖਿੜਕੀ 'ਚ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਮਾਰਕੇ, ਖਿੜਕੀ ਤੋੜ ਮਾਰੀ। ਮਾਲਕ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਪੱਬ 'ਚ ਝੱਟ ਹੀ ਪੁਲਸੀ ਪੀ. ਸੀ. ਰੋਨ ਲੀਵਸ ਅਤੇ ਸਾਰਜੰਟ ਕੀਥ ਸੈਂਡਰਸਨ ਆ ਧਮਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਲਾਲ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ...

ਸੱਚੀ। ਲਾਲ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਪਾਹੀ ਲਾਲ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਾਰਜੰਟ ਦਾ ਮੁਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਬਾੜਾ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭੁਆਂ ਕੇ ਵਾਸ਼ ਬੇਸਨ 'ਚ ਮਾਰਿਆ। ਜਦ ਪੀ. ਸੀ. ਮੱਦਦ ਲਈ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਲਾਲ ਨੇ ਮੁਕਿਆ ਨਾਲ ਭੰਨਿਆ। ਲੀਵਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਜੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਨੇ ਉਹਦੇ ਦੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਡਾ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ।

ਓਲਡਬਰੀ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ... ਕੀਤੀ ਸੀ ... 10 ... ਦੀ ...

... ਕ੍ਰਾਊਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।' ਉਹੀ ਦੇਰ ਲਾਲ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਲਾਲ ਸਿਰ ਇਕ ਡਾਕੇ ਦਾ ਵੀ ਕੇਸ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੁਟ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਖਪਤ ਉਹਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਤ੍ਰਭਕਦਾ ਹੈ।' ਮਿਸਟਰ ਹੋਗੀ ਵੇਖਰ ਨੇ ਲਾਲ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਅਸਲ 'ਚ ਲਾਲ ਨੇ ਦਾਰੂ ਦੀ ਕਿੱਟ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਭ ਕਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।'

"ਥੋੜ੍ਹੀ ਨੇਕਤਾ ਇਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੋਹਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਨੀ ਹੀ ਉਹਦੀ ਘੱਟ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਿਕਾਰਿਲੀ

ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਖਿਲਾਫ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਕੇਸ ਕੀਤਾ

ਸੋਲੇ :- ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਏ ਦਿਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ 24 ਸਾਲਾਂ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਹਾਫੀਜ਼ ਵਸਨੀਕ ਕਰੀ-ਨਵਿੰਡ ਰੋਡ ਸੋਲੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੋਈ, ਜਦ ਉਹਨੇ ਮਾਸਟਰਾਣੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਸਥਾਨਿਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਕੂਲ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਓਹ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੌਹਨ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਈ, ਉਹ 'ਤਬਕ' ਗਿਆ ਤੇ ਖੱਟੇ ਪੈਸੇ ਵਾਂਗ, ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਦੀ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ, 'ਮੈਂ ਅਜੇ ਤੈਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।'

ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਸਰ-ਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਆਇਰਸ਼ ਭੈਣ ਸਹੇਲੀ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੌਹਨਸਨ ਨੂੰ, ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਉਹਦੇ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਉਹਨੂੰ ਝੱਟ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੌਹਨਸਨ ਦੀ ਮਾਂ - ਬੋਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਗੇਲਿਕ' ਹੈ। ਤੇ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੂੰ ਜਦ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ, ਉਹਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਮਾਂ - ਬੋਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੌਹਨਸਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੁਭਾ ਲਾ ਦੇਵੇਗੀ।

ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੇ ਏਸ ਕੇ ਕੇਸ ਬਰਮਿੰਘਮ ਟ੍ਰਿਬੂਨਲ 'ਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬੂਨਲ 'ਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, 'ਸਕੂਲ 'ਚ 9 ਟੀਚਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਿੱਟੇ ਹਾਜ਼ੀਰੇ ਹਨ। ਚਿੱਟੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਟੀਚਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇਟਾਲੀਅਨ ਮਾਪੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਸਲ ਦੇ ਟੀਚਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਟੀਚਰ ਤੋਂ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸਿਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਮੈਂ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ 'ਤਬਕ' ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ, ਇਸ ਤੇ ਕਾਫੀ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਉਹਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਉਹਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ 'ਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀ ਕਰਦਾ'

ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਿਸ ਨਾਜ਼ਮਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੌਹਨਸਨ ਕੋਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਓਪਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਜ਼ਮਾ ਇਥੇ ਵਲੈਤ 'ਚ 16 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਜੇ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤੁਰਦਾ ਬਣਿਆ

ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਤੇ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜੀ ਕੈਦੀ ਭਾਰਤ ਹੱਥ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈ-ਲ ਜਨਰਲ ਮਹੁੰਮਦ ਯਹੀਆ ਖਾਂ ਲੁਹਰਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਯਹੀਆ ਤੇ ਰਸੀ ਲਟਕੇ ਭੁੱਟੋ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਟ੍ਰਿਬੂਨਲ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰਜਿੰਦਰ ਉਹ-ਨਾਂ 8 ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹਰ ਹਫਤੇ 250 ਪੌਂਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹਰਜਿੰਦਰ ਮਾਰਚ 1978 ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ 1979 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 379 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 118 ਦਿਨ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੀ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਐਪਾਇੰਟਮੈਂਟ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਪੰਜ ਦਸੰਬਰ ਤਕ ਦਸ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ, ਉਹਦੀ ਆਸਾਮੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ।'

ਹਰਜਿੰਦਰ ਕਰਕੇ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ 250 ਪੌਂਡ ਦਾ ਘਾਟਾ

ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ :- ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਕੇਸ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਟ੍ਰੀਬੂਨਲ 'ਚ ਸੁਨਣ 'ਚ ਆ-ਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਧਾਰੀਆਂ ਵਸਨੀਕ ਸੇਂਟ ਕੇਨਲਮਜ਼ ਕਲੋਜ਼ ਸੈਂਡਵਿਲ ਵੇਲੀ, ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਈ. ਆਰ. ਆਈ ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਨਿਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ-ਲੀ ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਿਠ ਦਰਦ ਕਰਕੇ, ਕੰਮ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਫੈਕਟਰੀ ਵਾਲਿ-ਆਂ ਤੰਗ ਆਕੇ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਸੈਕ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਹਰ-ਜਿੰਦਰ ਨੇ ਚੱਕ ਕੇ ਕੇਸ ਟ੍ਰੀਬੂਨਲ 'ਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ —ਜਦ ਵਾੜ ਹੀ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਖੇਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ

ਜਦ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਾਘਪਤ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਬੇਹਯਾ ਕਾਰੇ ਜਬਰਜਨਾਹ ਵਿਰੁਧ ਜਨਤਾ ਪਾ-ਟੀ ਦੇ 2500 ਆਦਮੀਆਂ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆਂ ਤਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੀਖਾਂ ਪਿਛੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟ ਜਲੂਸ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਗਈ

ਵੈਸਟ - ਬਰਾਮਚ :- ਕਾਫੀ ਧੂਆਂ - ਧਕੀਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਾਵਲ ਦੇ ਪੁਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟੀਏ ਦੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਜਲੂਸ ਤੇ ਵੈਸਟ ਮਿਡਲੈਂਡ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਚੀਫ ਕਨਸਟੇਬਲ ਸਰ ਫਿਲਪ ਨਾਈਟਸ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਜਲੂਸ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਹੋਮ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ ਵਿ-ਲੀਅਮ ਵਾਇਟ ਲਾਅ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਫਿਟਕ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਹੱਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਾਵਲ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟੀਏ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢਾਂਗੇ।' ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਿਆ ਤੋਂ ਨਾਂ ਬਾਜ਼ ਆਏ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 5000 ਲੋਕ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣਗੇ।

ਦਾਰੂ ਪੀਕੇ ਮਰਨਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ—ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ

ਨਵੀ ਦਿਲੀ :- ਜਨਤਾ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਮੂਤਰ ਪੀਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਡਿਸਾਈ ਨੇ ਰਿੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾ-ਰੂ ਪੀਣ ਤੇ ਕਾਫੀ ਰੋਕਾਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਪਿ-ਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਇੰਦਰਾਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਾਰੂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਾਰੂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਹੀ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਮੀ-ਰ ਆਦਮੀ ਨਸ਼ਾ ਪੀ ਕੇ ਮਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਗਰੀਬ ਇੰਡੀਅਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾਂ ਵੱਢ ਵੱਢ ਕੇ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦਾਰੂ ਪੀਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਸਤ ਹਨ ਤੇ ਪੈਸੇ ਉਥੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣੋਂ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ।'

ਸੰਤੋਖ "ਸਿੰਘ" ਤੋਂ "ਜਿਮੀ ਕਲਾਰਕ" ਬਣ ਗਿਆ

ਵਾਲਸਾਲ:- ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ, ਪਰ ਇਥੇ ਦੀ ਸੇਲੇਨੋ ਰੋਡ ਦੇ ਫੇਅਰਹਾਊਸ ਸ਼ਿ ਸੈਨ 27 ਸਾਲਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ, 'ਮੈ ਇੰਗਲਸਤਾਨੀ ਨਾਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।' ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਤੋਖ ਇੰਡਿਆਂ ਦਾ ਜਮ ਪਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਣ ਵਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ 'ਜਿਮ ਕਲਾਰਕ' ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਹ ਵਲੈਤੀ ਜਿਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ 'ਕਿ ਮੈ ਤਾਂ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਲੋਕ ਇਥੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹਨ। ਮੈ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਵੀ ਗੋਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਇੰਗਲਸਤਾਨ ਦੋਸਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।

ਗਲਾਸਗੋ—ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਔਤਰਾਂ ਵੀ ਇੰਡੀਅਨ ਐ-ਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤੇਤੀ ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 15 ਅ-ਗਸਤ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਵੁੱਡ ਸਾਈਡ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਦੀ-ਦਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਆਰਟਿਸਟ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਗਲਾਸਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਰਡ ਪ੍ਰੋਵਿਸਟ, ਲੋਕਲ ਐਮ ਪੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਕਮਿਊ-ਨਿਟੀ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਅਫੀਸਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਕਈ ਇਕ ਲੋਕਲ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਨਗੇ।

ਸੂਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਾਂ

ਸੱਤਾਂ ਜੁਆਕਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਬਰਜਨਾਹ ਕਰਨ ਤੇ ਚੌਹ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ

ਪੈਰੀਬਰ : - ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ, ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੈਕਸੀ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਨੰਗੇ ਜਿਸਮਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਕਸੀ ਭੁੱਖ ਦਿਨ - ਬ - ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜੁਆਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਆਹਿਆ ਵਰਿਆ, ਜਦ ਕਾਮ ਦਾ ਭੂਤ ਸਿਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰਮ ਹਯਾ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਆਦਮੀ ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿਪਤੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਬਰਜਨਾਹ ਤਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਬਰਜਨਾਹ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਕੇਸ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਡੱਡਲੀ ਕਰਾਊਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ 22 ਸਾਲਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਮਹੰਮਦ ਰਿਆਜ਼ ਅਰਲਜ਼ਵੀ ਗਾਰਡਨ ਪੈਰੀਬਾਰ ਨੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਨਹੀ' ਕਿਸਾਇ ਸੀ ਇਕ 27 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਤਾਂ, ਉਹਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਚਾਕੂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਕਿ, ''ਨਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ. ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।' ਮਰਦੀ ਕੀ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਜਬਰੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਮਹਿਲਾਂ 'ਸੈਟੀ' ਤੇ ਘਰੇ ਦੇ ਰੂਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਮਹੰਮਦ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਪਰ ਬੈਡਰੂਮ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਮਹੰਮਦ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਭੂਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰ ਸੀ। ਬੈਡਰੂਮ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ, ਇਸ ਭੂਤੇ 7 ਜੁਆਕਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਔਰਤ ਨਾਲ, ਉਹਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕੋਹ - ਖਾਧੀ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਹੰਮਦ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਡੱਡਲੀ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਜਨਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਥਾਣੀ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਇਹਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਜਦ ਇਹਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਘਰੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ, ਫਿਰ ਘਰ ਨਹੀ ਗਿਆ।' ਪਰ ਔਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਮਹੰਮਦ ਰਿਆਜ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਇਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਘਰੋਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਲੀਸ ਬੁਲਾ ਲਈ ਤੇ ਪੁਲਸੀਏ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਵਜੇ ਆ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਖਿੜਕੀ ਥਾਣੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਬਰਜਨਾਹ ਕੀਤਾ।'

ਜੱਜ ਨੇ ਮਹੰਮਦ ਰਿਆਜ਼ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਡੱਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਥਾਣੀ ਇਸ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ 'ਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੁਰਮ ਹੈ। ਉਸ ਜਨਾਨੀ ਤੇ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹ ਸਮਝਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਮਿਸਟਰ ਡੇਵਿਡ ਨੇ ਮਹੰਮਦ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਫਿੱਟ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।'

ਕਠਮੰਡੂ 'ਚ ਭੁਚਾਲ

ਕਠਮੰਡੂ - - ਜਦ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭੁਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਨਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨੇਪਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਭੁਚਾਲ ਆਇਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ।

ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਪੇਪਰ ਵੇਚਣ ਲਈ, ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਲੰਕਾਸਟਰ : - ਜਦੋਂ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਛਾਪਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਦੋਂ ਦਾ ਹੀ, ਏਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜਾ ਕੇ, ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਕੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਪਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵੱਧ ਸਕੇ।

ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਿਛੇ ਜਹੇ ਲੈਂਕਾਸਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੋਸ਼ਲੋਜਿਸਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪਰਚਿਆ 'ਦਾ ਟਾਈਮਜ਼', 'ਡੇਲੀ ਮਿਰਰ', 'ਨਿਊਜ਼ ਔਫ ਦੀ ਵਰਲਡ', ਸੰਡੇ ਪੀਪਲ', 'ਈਵਨਿੰਗ ਸਟੈਂਡਰਡ' ਅਤੇ 'ਸਨ' ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਵੇਖਣ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ 1951 ਤੋਂ 1971 ਤਕ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ 1978 ਵਿਚ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ 40 ਪ੍ਰੀਤਸ਼ਤ ਖਬਰਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ 'ਦਾ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਰਗੇ ਪੇਪਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। 1951 ਵਿਚ ਇਸ ਪੇਪਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਤੇ 1978 ਵਿਚ 27

ਸੋਸ਼ਲੋਜਿਸਟਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੇਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚਲੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ, ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਛਾਪ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਿਸ਼ਤਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਸਾਲਾ ਮੁਫਤ 'ਚ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

''ਸਨ' ਅਤੇ 'ਨਿਊਜ਼ ਔਫ ਦੀ ਵਰਲਡ' ਦਾ ਮਾਲਕ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਪੇਪਰਾਂ ਨੇ 1978 ਵਿਚ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੀਆਂ 104 ਖਬਰਾਂ ਛਾਪੀਆਂ। ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਛਾਪੀਆਂ। ਇਹ ਦੋਨੋ ਪੇਪਰ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਖਬਰਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਛਾਪਣਾਂ ਸ਼ਲਮਾਣਸੀ ਦੇ ਪਰਦੇ 'ਚ ਲੁਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫੈਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੇਪਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਕਰੀ ਵਧਾਉਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਇਥੇ ਇਹ ਦੀ ਦੱਸਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਲੁਚਿਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਰਨਾਰਡ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲੁਚੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੈਕਸ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀ ਹੈ।'

ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟੀਆਂ ਦੇ ਜਲੂਸ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪੁਲੀਸ ਹੱਥ ਹੈ

ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ : - ਇਥੇ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟੀਏ ਪਾਰਲ ਦੇ ਪੁੱਤ, ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਜਲੂਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੈਂਡਵੈਲ, ਹੈਂਡਸਵਰਥ ਅਤੇ ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਕਈ ਪੱਤਰ, ਵਿਸਟ ਮਿਡਲੈਂਡ ਦੇ ਚੀਫ ਕਨਸਟੇਬਲ ਸਰ ਫਿਲਪ ਨਾਇਟ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਂਡਵਿਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਮਿਸਟਰ ਮਾਇਕ ਪਿਲੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ, ''ਜਲੂਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 22 ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਈਕਾਟ ਲਈ ਪਰਚੇ ਵੀ ਛਾਪ ਲਏ ਹਨ।, ਲਿਵਰਪੂਲ ਅਤੇ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੇ ਬਿਸ਼ਪ ਨੇ ਵੀ ਜਲੂਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਰੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਅਫਸਰ ਹਸਨ ਜੈਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ,' 'ਅਸੀਂ ਕੌਸ ਦੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਚੀਫ ਕਨਸਟੇਬਲ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਜਲੂਸ ਨਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਘੱਟੋ 3000 ਲੋਕ ਇਹਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਲੂਸ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੇ ਭਾਰੀ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ।' ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਰੰਟੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ 2000 ਮੈਂਬਰ ਆਉਣਗੇ। ਵੈਸਟ ਬਰਾਮਚ ਦੇ ਲੇਬਰ ਐਮ. ਪੀ. ਮਿਸਟਰ ਪੀਟਰ ਸਨੇਪ ਨੇ ਜਲੂਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੋਮ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ ਕਿ,' 'ਇਹ ਤਾਂ 1936 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਚੀਫ ਕਨਸਟੇਬਲ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਲੂਸ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ'। ਮੈਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ [illegible]

ਘਾਹ ਫੂਸ ਖਾਓ, ਸੇਹਤ ਬਣਾਓ

ਲੰਡਨ : - ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ, 'ਗੱਲ ਖਾਧਿਆਂ ਕਦੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜਦਾ' ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੁਣ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ਼ਿਲਿੰਗ ਦੀ ਮੰਗਾਂਈ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਸਿਰਾ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੇਹਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲੀ ਜੜੀ - ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਘਾਹ - ਫੂਸ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੱਭਣ ਤੇ ਖਾਣ 'ਚ ਕੋਈ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ ਹੈ, 'ਗ੍ਰੀਨਜ਼ ਫਾਰ ਫ੍ਰੀ ਲਚਰਰ' ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਿਖਾਰੀ ਹਨ 1) ਕਲੇਅਰ 2) ਗੀਲਿਅਨ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਹੈ ਰੋਸੇਕੋਟ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ, 'ਬਾਹਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਘਾਹ - ਫੂਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੂਹਰਾ ਚੱਬ ਜਾਉ ਜਾਂ ਉਹਦਾ ਸੂਪ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾ ਜਾਉ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਘਾਹ ਫੂਸ ਲੱਭਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ ਮਿਲੇਗੀ ਕਸਰਤ ਮੁਫਤ 'ਚ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਘਾਹ ਫੂਸ ਵਿਚ ਸੇਹਤ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘਾਹ - ਫੂਸ ਅਤੇ ਜੜੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਸ ਘਾਹ - ਫੂਸ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਦ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।' ਗਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ। ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਂ ਫਟਕੜੀ, ਮੁਫਤ 'ਚ ਘਾਹ [illegible] ਨਾਲ ਵੀ ਸੇਹਤ ਠੀਕ ਰੱਖੋ ਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ, ਜੜਾਂ, ਛਟੀਆਂ ਤੇ ਘਾਹ - ਫੂਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬਣਾਉ। ਮੰਨ ਗਏ ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ।

ਬਲੇਅਰ ਪੀਚ ਦਾ ਕੇਸ ਠੱਪ

ਲੰਡਨ - ਸਾਊਥਾਲ 'ਚ ਹੋਏ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵੇਲੇ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦਾ ਟੀਚਰ ਬਲੇਅਰ ਪੀਚ, ਪੁਲੀਸ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ ਸਕੀ ਤੇ ਪਿਛੇ ਜਹੇ ਕਚਹਿਰੀ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ, 'ਮੌਤ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਕਰਕੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।' ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਰੋਸ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਫਿਰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਹੋਮ ਆਫਿਸ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਬਲੇਅਰ ਪੀਚ ਦਾ ਕੇਸ ਕਈ ਵਾਰ ਘੋਖਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀ ਹੈ।

ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜ

ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ : - ਇਹਥੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗ ਭਗ 4 ਦਰਜਨ ਲੋਕ ਸੱਪ ਡੱਸਣ 'ਚ ਮੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਸੱਪ ਡੰਗਣ [illegible]

ਏਸ਼ੀਅਨ ਕੁੜੀਆਂ ਘਰੋਂ ਕਿਉਂ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਪੁੱਛੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮਾਂ - ਬਾਪ ਕਿਸੀ ਗੈਰ ਅਤੇ ਅਣਚਾਹੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਹੱਥ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ।

ਬਰਮਿੰਘਮ :- ਅਸੀਂ ਇਹ ਆਮ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਕੁੜੀ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਗਈ, ਫਲਾਣੀ ਕੁੜੀ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਗਈ । ਕੁੜੀਆਂ ਦੌੜਦੀਆਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹਨ । ਹੁਣ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੁੜੀਆਂ ਘਰੋਂ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹਨ ?

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਗਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਧੰਦੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸੌਂ ਕੇ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਨਿਕਲ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਥੇ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸ ਕੇ, ਜਾਲੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਰਾਮ, ਕੁਮਾਰ, ਚੰਦ ਆਦਿ ਦਸਣਗੇ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਦੱਸਣਗੇ । ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ, ਕਈ ਸਬਜ਼ ਬਾਗ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਕੁੜੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਕੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਾਂ ਕਈ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਅੱਪੜਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਸਕੂਲ ਵਾਲੀ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ, ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਵਰਦੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਟਾਇਮ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਆਕੇ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਮਾਂ - ਪਿਉ ਅਨਜਾਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵਲ ਕੋਈ ਗੌਹ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੁੜੀਆਂ ਘਰੋਂ ਦੌੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ । ਸਿਰਫ ਚੰਗੇ ਪਰੀਵਾਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਫੈਮਲੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮਰਦ - ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਥੇ ਮੰਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮੁੰਡੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕੁੜੀਆਂ ਪੱਛਮੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਲ ਸਿਰੇ ਚੜਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ । ਕੁੜੀ ਦਾ ਖਾਹ-ਮ-ਖਾਹ ਧੱਕਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਮਕੀਆਂ ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਾਂ - ਪਿਉ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਖ ਭਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਤਲਾਕ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਵੋਲਵਰਹੈਮਪਟਨ ਦੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਿੰਦਰ ਨੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਬਚਾਇਆ ਹੈ । ਜਦ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਇੰਡਿਆ ਤੋਂ ਮੰਗਾਏ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੰਢ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਗਈ । ਬਾਅਦ 'ਚ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਕ ਹੋਰ ਇੰਡੀਅਨ ਡਾਕਟਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੋਵੇਂ - ਆਦਮੀ ਤੇ ਤੀਵੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਕੁੜੀ ਜਦ ਵੀ ਨੌਰਿਚ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਬਰਮਿੰਘਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਐਜਬੈਸਟਨ ਰੋਡ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹਦਾ ਅਹਿਸਾਨ ਜਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਏਥੇ ਜਿਹੇ ਕੇਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗਲ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਤੇ ਕਤਲ ਤਕ ਜਾ ਅਪੜਦੀ ਹੈ । ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਸਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ, " ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਜਬਰਦਸਤੀ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਕੋਈ ਖਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕੁੜੀਆਂ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਥੇ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਇਥੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ।

ਈਲਿੰਗ ਰੋਡ 'ਚ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਖਤਰ ਅਲੀ ਬੇਗ ਦੇ ਕਤਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਏਸ਼ੀਅਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ । ਤਸਵੀਰ 'ਚ ਗੋਰੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਸ ਜਲੂਸ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

'ਜਾਅਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਤੋਂ ਵਾਜ਼ ਆ ਜਾਓ' - ਮਨਿਸਟਰ

ਲੰਡਨ : ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਜਾਅਲੀਆਂ ਦੇ ਨੱਪ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਛੇ ਧਾਵੇ ਬੋਲੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਧਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਏ ਨਵੀਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਉਠਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਲੇਬਰ ਹਾਊਸਿੰਗ ਮਨਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਗਿਰ ਫਰੀਮਨ ਨੇ ਹੋਮ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ ਨੂੰ ਪਾਈ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ " ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਜਾਅਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਧਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਕੋਈ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਧਾਵੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਤੌਰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹਮਲੇ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੇ ਹਨ । ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹਮਲੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਸਪੋਰਟ ਸਦਾ ਆਪਣੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆਂ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਮ-ਖਾਹ ਕਿਉਂ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋਮ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਬਦਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਹਾਊਸ ਔਫ ਕਾਮਨਜ਼ 'ਚ ਮਿਸਟਰ ਫਰੀਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, " ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਏਹੋ ਜੇਹੇ 6 ਧਾਵੇ ਬੋਲੇ ਗਏ । ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਸਨ । 22 ਮਈ ਨੂੰ ਇਕ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਧਾਵਾ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹਿਲਟਨ ਹੋਟਲ 'ਚ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 60 ਪੁਲਸੀਏ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ । ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ 22 ਜਾਅਲੀ ਆਦਮੀ ਹਨ । ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 1 ਆਦਮੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 5 - 10 ਘੰਟੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਪੁਛ - ਗਿਛ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਕਤਲ ਕੇਸ :
ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਡੇ ਬੈਂਚ ਹਵਾਲੇ

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੇ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਚ ਗੁਲਾਮ ਕਰਾਰ ਦੇ ਚਰਚੇ

ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਕਾਹਿਰਾ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ "ਕਾਂ ਕਾਂ"

ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭੰਗੜੇ ਪਾਏ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੀਮਿੰਟ 4 ਰੁਪਏ ਮਹਿੰਗਾ

ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ ਤੇ 1 ਹੋਰ ਅਬਲਾ ਚੜ੍ਹੀ

ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀ ਬਰੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ 5 ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਨਾ

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਫਤੇ ਗੁਹਾਟੀ 'ਚ ਆਸਾਮ ਬਾਰੇ ਗਲਬਾਤ ਸੰਭਵ—ਦੋਰਿੰਦਰਾ ਸਿੰਘ

ਹੇਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ

ਰੁਪਿਆ ਹੋਰ ਮਹਿੰਗਾ ਪੌਂਡ 5 ਪੈਸੇ ਸਸਤਾ

ਮੰਜੇ ਬਾਰੇ ਟਿਕਟ

CHANGE OF NAME

I. Mr. Surinder Singh Hayer S/O Pritam Singh whose permanent address in India Vill & P.O. Mananwali Distt Hoshiarpur and is now living at 24 Westhourne Road, Handsworth, Birmingham – 21 hereby give notice of my intention to change my name to Sansar Singh subject to the approval of the High Commission of India, London.

I. Mr. Harbinder Singh S/O S. Rajinder Singh whose permanent address in India is 15/73 Subhash Nagar New Delhi and is now living at 34 Richmond Hill, Oldbury, Warley. hereby give notic of my intention to change my name to Harbinder Singh Assi subject to the approval of the High Commission of India, London.

I. Mr. Satpal Singh S/O S. Pritam Singh whose permanent address in India is H.No. 2022 St. No. 157 Tri Nagar Delhi – 110035 and is now living at 38 Barker Street. Oldbury. Warley. hereby give notice of my intention to change my name to Satpal Singh Channa subject to the approval of the High Commission of India, London

I. Mr. Biker Das S/O Ch. Kishna Ram whose permanent address in India is Village Garh Padhana Dist: Jullundur and is now living at 7, Archibald Road, Lozells. Birmingham 19 hereby give notice of my intention to change my name to Biker Dass Chauhan subject to the approval of High Commission of India London.

I. Mr. Tarsem S/O Ch. Kishna Ram whose permanent address in India is Village Garh Padhana District Jullunder and is now living at 7, Archibald Road, Lozells, Birmingham 19 hereby give notice of my intention to change my name to Tarsem Lal Chauhan subject to the approval of High Commission of India, London.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਬੰਧ

— ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ ਐਮ. ਏ.

ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਆਦਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸ੍ਰੀ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਨੇਹੀ ਨੈਰੋਬੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਫ਼ਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥ ਸਭਾ, ਯੰਗ ਕੂਕਾ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸੰਸਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੰਚ ਤੇ ਕਥਨ ਜੋਗ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਲੇਖਕ ਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ। ਕੀਨੀਆ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ 'ਕਤੇ ਵਧਿਏ' ਕਾਰਣ ਸੰਨ 1969 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਸੋਵੀਅਤ ਲੈਂਡ ਨਹਿਰੂ ਐਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। — ਸੰਪਾਦਕ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿਚ। ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵੀ ਖੜੇ ਹਨ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰਲੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਛੁਹ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਥਾਈਲੈਂਡ ਤੇ ਫਿਰ ੧੯੫੨-੫੩ ਈ: ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਪਾਏ, ਆਪਣਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ, ਭਜਨ ਤੇ ਪੰਜ ਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਦਰ ਪਕੜ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਆਪ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਥਾਈਲੈਂਡ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਪੱਧਰ ਤਕ ਹੀ ਰਹਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਉਦੋਂ ਅਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਗੋਰੇ ਵੀ ਰਾਜ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ — ਦੂਜੇ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਵਿਚ ਅਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਹ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੁਰੇਡੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਵਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੧੯੫੯ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਜਿਹਿਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੇ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੀ।

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਕ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਚਲਾਏ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰਹੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਡਾਕਟਰੀ, ਕਲਾ, ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਦੀ ਕਦ ਭਰਤੀਆਂ ਹੋਣ। ਹੁਣ ਉਹ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਵੱਡੇ ...

ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਪਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਝਾਨ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਆਰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੀਆਂ। ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਪਹੁੰ ਲਿਆ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਨਾ ਬਚ ਸਕੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ, ਵਿੱਤ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਹਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਹ ਇੱਛਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਉਹ ਮਹਿਜ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕਾਗਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਢੰਗ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਮਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹਨ। ਦੂਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭੀ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਇੰਨ ਸਮੇਂਬੱਧ ਰੂਪ ਕਰ ਕੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ-ਪਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਿਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਥੱਲਾ ਹ ਕੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ, ਰੂਸ ਆਦਿ ਤਕ ਜਾ ਪੁਜਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੀ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਪਾਨ ਵੀ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਿਹੀਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗਰੀਬ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ...

ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਅਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ।

ਪਰ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਜੰਗੀ ਲੜਾਈ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਉਹ ਜੋ ਪੌਸ਼ਟਕ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਤੇ ਉੱਨਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਪ ਵਿਸ਼ਵ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਆਪ ਨੇ ਅਣਥੱਕ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਅਮਨ ਸਮਾਗਮ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਮਨ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਤੇ ਹੇਲਸਿੰਕੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਯੋਗ ਹਨ। ਹੇਲਸਿੰਕੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਆਪ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਥੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਰ ਮਤੇ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਰ ਜੋ ਵਧੀ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਕੀਤਾ। ਅਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਸਨੇਹ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੯੬੬ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮਹਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਲੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਆਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇਜ਼ਾਬੈੱਲ ਬਲੂਮ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਅਮਨ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ...

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤਾਂ ਬਗੜੀਆਂ ਹੋਣਾਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਣਾ ਰਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਣੇ ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਸਿਹਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਲ-ਜਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਠੇਡੀਆਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸੌਖਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਦੇਹੀਆਂ ਵੀ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ 'ਬਾਗੀਨੀ ਨਵੇਕੰਦੀਆਂ' ਦੇ ਨਾਂ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੰਤਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਜੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਹਰਨਾ ਅਨਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਿਨਾ ਰਸਾਇਣੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਬਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਿਚ।

ਸ਼ਾਕਾਹਾਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਸਰ ਆਮ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਚੰਗਿਆਂ ਚੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਮਾਸਾਹਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਵੀ ਗਲਤ ਪਰਚਾਰਾਂ ਤੇ ਕੁਸੰਗਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲਤ ਪਾਸਿਓਂ ਮੋੜਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਫਰੀਕਾ ਜਾਣ ਸਮੇਂ, ਆਪ ਦੇ ਮੁੰਬਾਸੇ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ (ਨਾਮਧਾਰੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਜਲ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਸ-ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਧਾਰਮਕ ਰਹਿਬਰ ਵੀ ਅਜੇ ਤਕ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਗਈਆਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਜਾਂ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖੇ। ਫਲਸਰੂਪ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1969 ਵਿਚ ਪਧਾਰਨ ਸਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪਖੋਂ ਉਨੀ ਔਖਿਆਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿੰਨੀ ਕਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੋਕ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ—ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵਹਿਮ ਇਹ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਬਿਨਾਂ ਬੰਦਾ ਉਸ ਧਰਤੀ

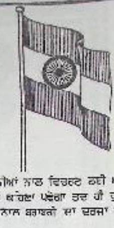
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਿਜ਼ ਹੋਲੀਨੈਸ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਾਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨੇਹੀ ਦੇ ਤ ਲੈਂਡਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ।

ਅੱਜ ਵਲਾਇਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਵਲਾਇਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੇਗ ਵਿਚ 1979 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰ ਦੀ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਸੂਝੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਕਾਸਦ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰ ਭੇਜੀਆਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਆਪ ਸਾਰੇ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਉਥੇ ਪਧਾਰੇ। ਮਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੂਜ਼ਸਟਰਵ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਈ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਖਾਈ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ, ਤੇ ਇਕ ਫਲ ਭੇਟ ਅਤੇ ਇਕ ਰਖੇ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਇਸ ਘਰ ਕਦੇ ਅੰਡੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਛਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਸਭ ਨਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਜਾਂ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨ' ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਜੇਹੇ ਉਦਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਂ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਲਾਟੇ ਆਪ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਲਵਿੰਦ ਦੇ ਸਹੋਦ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਿਆਂ 1974 ਵਿਚ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇਕ ਚਾਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ ਹਨ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲ ਲੇਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕਰਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜੁਲਾਈ 1974 ਵਿਚ ਲੀਡਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਭਾ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਸ਼ਾਕਾਹਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਜਨਵਰੀ 1973 ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਤੇ ਅਗਸਤ 1975 ਵਿਚ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ। ਅਗਸਤ 1977 ਵਿਚ ਸਵੀਡਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ

ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦਸਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਇਕੱਠ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। 1957, 1967 ਤੇ ਫਿਰ 1977 ਵਿਚ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ— ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਗੋਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜੋ 1975 ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਜਿਵੇਂ ਉਪਰ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ ਦੀ ਨਸਲ ਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਖੇਤਰੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਨਾਲ ਉਗਾਈਆਂ ਗਾਜਰਾਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 15 ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਨਾਲ ਉਗਾਏ ਚਾਰੇ ਖਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਗਏ ਪੂਰੀ ਸੂਏ ਵਿਚ ਇਸ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ 1000 ਪੌਂਡ ਘਟ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਘੋੜ-ਦੌੜ ਨਾਲ ਉਗਾਏ ਘੱਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉਕਤ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਆਪਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਿਆਂ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 33 ਵਰ੍ਹੇ

' ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ '

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆਂ 33 ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਜੋ ਅਫਰੀਕੀ ਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਿਛੜੀ ਹੋਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੇ 'ਆਰਥਿਕ ਸਾਰਣੀ' ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦਾ 57 ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਇੰਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ 11 ਵੇਂ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ । ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਤਸਵੀਰ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਮਾਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂ ਦੀਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ ।

<u>ਆਰੰਭ</u>

1857 ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੋਲ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਿਲ ਹੋਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪਾ ਸਕਿਆ । 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੋਚਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਔਖੀ ਹੈ । ਪਰ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ । ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੰਚ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਧਰਤਿਜ, ਰੰਗ, ਕੋਇਲਾ ਆਦਿ ਰਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਅਤਿ ਗਰੀਬ ਤੇ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਸ਼ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਣਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 33 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਦੇ ਮੁਦਾਅ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ । ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਪੜਾਅ ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੰਚ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਰਣ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਦੌੜ ਸੀ । ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਜਨਕ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਕ ਵੇਲੇ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਠੀਕ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਭਵਿਖ ਕੀ ਹੈ ?

<u>ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ</u>

ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚ ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ । ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼, ਵਿਚਕਾਰ ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਦੌੜ ਹੈ । ਕੀ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂ-ਦੀਪ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ।

ਏਸ਼ੀਆਈ, ਯੂਰਪੀ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੇ ਚਾਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੇਠ ਡਿਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

" ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਮਦਨੀ ਦਰ 81 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 141 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਪਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਰ ਵੀ 61 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ 99 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਈਸਟ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਇਹ 141 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਯੂਰਪੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਉਪਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਅੱਜ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਅਤੇ ਕੁਵੈਤ ਦੀ ਦਰ 157 ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਿਆਰ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 33 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਹੋਰ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਭਾਰਤੀ ਚੀਨੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਿਹਨਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ, ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਅਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੈਸ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਤਦ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੰਤਵ ਤੇ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਸਕਾਂਗੇ । ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਯੂਰਪੀ ਤਕਨੌਲਜੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹੀ ਹੈ । 47. 11. ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ । ਪਰ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਦਾ ਅਤਿ ਘਿਨਾਉਣਾ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ।

ਸਹੀ ਚਿਤਰਣ

ਭਾਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਪਿਛਲੇ 33 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪੰਰਪਰਾਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਅਪਨਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤਸੱਵਰ ਕਰਕੇ ਦੋ ਰਾਹ ਛੱਡ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਤੇ ਰੰਗਲੀ । ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਤਰ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਸਾਡੀ ਅਬਾਦੀ ਭਿਆਨਕ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੀਕ 100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ । ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਪਿਛਲੇ 33 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਭਟਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਕੇ ਪਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਦੀ ਵੀ ਲੋਕ ਤੰਤਰੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਹਾਂ ।

ਅੱਜ ਤੀਸਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹਰ ਪੱਖ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

ਵਾਸਤਵ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਮਾਜੀ ਹਾਲਤ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂ ਚੁਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਚਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਕੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਅੱਜ 707 ਭਾਰਤੀ ਅਬਾਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਭਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੀ ਨੀਵੀਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਾਰਣ ਸੱਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਾਂਗੇ ਉਨੀ ਦੇਰ ਤੀਕ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ।

ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੈ । ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਮਲੀ ਸਾਧਨ ਸੋਚਣੇ ਪੈਣੇ ਤਦ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਚ ਤੇ ਵਿਚਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਭੈਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਗਈ ਹੈ ।

ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਜਿੰਦਰ ਚਰਨਜੀਤ, ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਅਤੇ ਚਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਜੋਂ ਚਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹੱਥ-ਕੜੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਤਜਿੰਦਰ ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਦੇ ਹੱਥਕੜੀ ਖੁਲਾ ਦਿਤੀ ।

ਤਜਿੰਦਰ ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਨੇ ਜਦ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੂੰ ਹੱਥ-ਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਹਵਾਲਾਤ ਵਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਨਾਬ ਇਹ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਹੀ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਚੋਣੀ ਸੱਚ ਸਮਝ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ; ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਦੋਹਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਾਗ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਧੇ

ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਸਪਾਟ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਲੁਟੇਰਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਵਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਚਰਨਜੀਤ ਨੂੰ ਲਾਗੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ । ਗਵਾਹੀ ਵਜੋਂ ਇਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ । ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਝੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਕੰਬਦਿਆਂ ਕੰਬਦਿਆਂ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਨ । ਅਖੀਰ ਜਦ ਚਰਨਜੀਤ ਤੇ ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਤੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ । ਤਜਿੰਦਰ-ਨੇ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਦੀ ਇਥੇ ਲਕ ਸਜਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਨੂੰ ਖੂਬ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ ।

ਜੱਜ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ?" ਚਰਨਜੀਤ ਨੇ

ਅਜ਼ਾਦੀ- ਦਿਵਸ

ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਊਥਾਲ ਰੋਡ ਲਿਸਟਰ ਵਿਚ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ 4 ਵਜੇ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੌਣਕ ਵਧਾਓ ।

ਹੋਰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੋਨ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ

ਲੋਕ ਗੀਤ ਤੇ ਜੰਗ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

ਲੋਕ ਗੀਤ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹਨ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਲੋਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਸਮੂਹ ਦਾ ਰਚਿਆ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਂ ਤੇ ਨਿਖਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ 'ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੀਤਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਖੁਦਿਆ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੋਮ ਲੋਮ ਉਤੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ—ਲੋਕ—ਲੋਕ—ਲੋਕ।'

ਲੋਕ ਗੀਤ ਬਹੁਤੇ ਰੂਪ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਮ ਬੰਦ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ ਤੇ ਮਰਨ ਦੇ ਗੀਤ, ਥਿਤਾਂ-ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ, ਪੀਰਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਆਦਿ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲ ਕਦਮ ਸ੍ਰੀ. ਟੈਂਪਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ Legends of the Punjab ਤਿੰਨ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ 1884-1901 ਈ: ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ। 1885 ਈ: ਵਿਚ ਟੀ.ਬੀ. ਕੰਰਨ ਟਰਨ ਨੇ Hand Bock & Lahore ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਗੀਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੀ ਪਹਿਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਗੀਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਦੇ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ—

ਗੋਰੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿਨੇ ਚੰਦੇ,
ਰਜਿੰਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੜਕ ਬਣੀ।

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟੀ. ਗ੍ਰਾਹਮ ਬੇਲੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ Grammar & Dictionary of Westan Punjabi with proverbs sayinga & Verses, ਵੇ. ਤਕਰਾਨ, ਜੇਲਮਨ ਦਾ ਲੇਖ The Indian Anti quary 1907, ਐਚ. ਏ. ਰੋਜ਼ ਦੀ A glossary of the Tribes Castes Punjab by Derzil Iutear ਆਦਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਗੀਤ ਅੰਕਿਤ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੋ: ਸ਼ਰਧਾ ਰਾਮ ਫਿਲੌਰੀ, ਪੰਡਤ ਸੰਤ ਰਾਮ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਰਾਮ ਸਰਨ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਲੇਖਾ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਪਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ: ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਥਿੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਲੇਖ ਪਿਛਲੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ' ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਿਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਲੇਰ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਲੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਲਮ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕਰਵਰਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਜੋਗ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ—

1. ਸ਼ਹਿ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ—ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਪਰਵੇਜ਼
2. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ—ਨਾਜ਼ੂਬ ਕਸ਼ਮੀਰੀ
3. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ—ਮਸਊਦ ਨਾਸਰ ਚੌਧਰੀ
4. ਪਠਾਣੀ ਲੋਕ ਗੀਤ—ਕਰਮ ਹੈਦਰੀ
5. ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਲੋਕ ਗੀਤ—ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਹਿਮਦ ਇਕਬਾਲ
6. [illegible]
7. [illegible]
8. ਢੋਲੀਆਂ—ਮਿਰਜ਼ਾ ਸ਼ਫ਼ਕਤ ਮਹਿਮੂਦ
9. ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ—ਅਸ਼ਫ਼ਾਕ ਨਦੀਮ
10. ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ (ਪੰਜੀ ਲੋਕ ਗੀਤ)—ਸਾਜਦ ਮਲਕੀ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਥੀਸਿਸ ਤਿਆਰ ਕਰਾਏ ਜੋ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹਨ।

ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਲੇਖ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਚੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(1) ਉਹ ਗੀਤ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲਿਖੇ ਗਏ।

(2) ਉਹ ਗੀਤ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਗੋਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ।

(3) ਉਹ ਗੀਤ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਬਹਾਦਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗੀਤ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(4) ਉਹ ਗੀਤ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹੇਠ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀਆਂ ਲੁੱਟਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਗੀਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਬੜਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਲਾਹੇ ਦਾ,
ਰਹਿੰਦਾ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹੇ ਦਾ।

ਇਸ 'ਚੋਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਡੰਗ ਟੱਪ ਜਾਏ ਉਹ ਹੀ ਸਵਾਦਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੰਨੂ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੰਨੂ ਅਸਾਡੀ ਦਾਤਰੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨੂ ਦੇ ਸੋਏ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੰਨੂ ਵੱਢਦਾ, ਅਸੀਂ ਦੂਣ ਸਵਾਏ ਹੋਏ।

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀਅਤ, ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ, ਜ਼ੁਲਮ, ਲੋਕ ਰਸਟ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀਆਂ, ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ-ਖੋਰੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਲੇ ਗੀਤ ਵਿਚ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਰੱਬ ਮੋਇਆ ਦੇਵਤੇ ਭੱਜ ਗਏ,
ਰਾਜ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਤੇ ਪੀੜਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਲਸੇ ਜਲੂਸ ਕੱਢੇ ਗਏ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਨਸੋਆ ਨਾ ਤੁਰੀ। ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਨਾ ਜਾਪਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੇਆਸ ਹੋਈ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹ ਉਡੀਕ ਕੇ ਟੱਕਰਾਂ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ,
ਕਦੋਂ ਜਾਵੇਗਾ ਰਾਜ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ।

[illegible]

ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੰਢੀ ਦਾ ਵੀ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਸੀ। ਗੱਭ ਦੀ ਆਨ ਤਿਰੰਗੀ [illegible] ਸਰਕਾਰੀ ਸੀ [illegible] ਗੀਤ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਹੀ [illegible] ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ।

ਨਾ ਰੋ ਮੇਰੀ [illegible] ਭਣੀ ਕਦਾਰੀ,
ਜਾ ਮਰ [illegible] ਮਰਾਈ।
ਕੰਨਾਂ ਵਲੀ [illegible] ਅਦਾਲਤ,
ਅੱਖੀਂ ਦੀ [illegible] ਕਾਣੀ।
[illegible] ਫੇਰਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਹੇ,
ਵੰਨੇ ਪਏ ਪਾਣੀ।
ਨਜ਼ਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ,
ਮਿਲੇ ਨਾ ਤਿਹਾਏ ਨੂੰ ਪਾਣੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਲਿੱਖਾ ਜਿਹਾ ਗੀਤ ਮਾਹੀਏ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨਾ ਭਰੇ ਦਿਹਾੜੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤੂਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਾਲੇ ਖੰਭ ਨੇ ਕਾਵਾਂ ਦੇ
ਖਸ ਕਰ ਦੇ ਰੰਗਿਆ
ਪੱਟਰੇ ਮਰ ਗਏ ਮਾਵਾਂ ਦੇ।

ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਦਲ ਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤ ਦਰਦਿਆਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਤੀਜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਗੀਤ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉਘੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਪ ਲੋਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਰਚੇ ਗਏ ਲੋਕ ਗੀਤ।

ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਮਰ ਗਈ ਨਾਨੀ।
ਜਿੱਟਾ ਰੁਪਿਆ ਚਾਂਦੀ ਦਾ,
ਰਾਜ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ।
ਜਿਹੜੀ ਰਾਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮਿਆ,
ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਜੰਮਿਆ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵਿਅੰਗ ਭਰੀ ਚੋਟ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੇਖਕ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਅੱਲ੍ਹੀ ਕਟੇਜੋ ਐਮ, ਏ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਵਿਸ਼ੇ (Thesis) ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰਚੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਨਾ ਫਰੰਗੀਆ ਰਹਿਣਾ,
ਭਗਤ ਜੇਹੇ [illegible] ਛਡਿਆ।
ਜਿਹੜੀ ਮਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮਿਆ,
ਸੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਹ ਰੰਗਿਆ।
ਮੌਤ ਘੜੀ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਵਰ ਪਹਿਨਿਆ,
ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਚੌਥੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ 1857 ਦਾ ਗਦਰ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਤਭੇਦ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਅਜਨਾਲੇ ਦਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਬਲੋਚ ਹੋਲ ਵਰਗੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸੀਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ

[illegible]

ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ

ਸਾਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮੁਲਕ ਲਈ ਹਰ ਏਅਰਲਾਈਂਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣਗੀਆਂ

ALWAYS REMEMBER TO CONSULT US
BEFORE BOOKING YOUR AIR TICKETS

ANYWHERE IN THE WORLD
QUICK & RELIABLE SERVICE

LOW COST AIR FARES FOR
INDIA, PAKISTAN, BANGLADES, MIDDLE EAST, FAR EAST
U.S.A., CANADA, DARASALAM, SEYCHELLES, MAURITIUS, ANY PART IN AFRICA

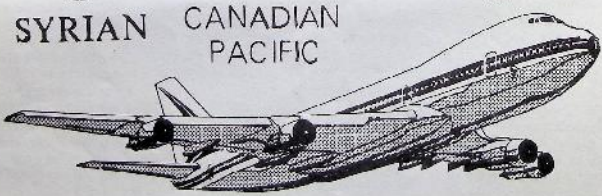
PAN AM

AEROFLOT
Soviet airlines

YOUR TRAVEL AGENTS
in your Town
TO SOLVE YOUR TRAVEL PROBLEMS
We will offer you cheap tickets with best services on all AIR LINES.

SYRIAN

CANADIAN PACIFIC

NOTE:
Please tell all your nearest & Dearest friends about our service at
246, SOHO ROAD,
HANDSWORTH
BIRMINGHAM 21

The world's most experienced
AIRLINES

ਪੈਸੇ ਵਟਾਉ - ਟਿਕਟ ਲਵੋ ਗੇੜੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀ

ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਸਸਤੀਆਂ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਧਰੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ।

ਭਰੋਸੇ-ਯੋਗ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ

NEW - WAYS TRAVEL LTD

Telephone 021-523 4277

246 SOHO ROAD
HANDSWORTH, BIRMINGHAM, 21

ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ, ਰੂਸ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ

ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤ ਪਿਛੋਂ ਤੇ ੧੮੫੭ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਉੱਘੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਉਠੀ, ਉਹ ਸੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ।

ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਜਨਤਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇਹ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਦਸਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਅਤੇ ਸਿਖ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਘਾਤਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਉਪਜੀ ਇਹ ਲਹਿਰ ਕਰੜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜ਼ਾਬਤੇ, ਸੁੱਚੇ ਨਿਜੀ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਗਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣ ਉਭਰੀ, ਜਿਸਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਢੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਆਪ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੜੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਫੌਜੀ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਧੰਦਕ ਫੌਜਾਂ ਛੱਡ ਕਰ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਆਗੂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਰੰਗੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਫਰੰਗੀ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਉਸਦੀ ਰੇਲ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਉਸਦੇ ਡਾਕਖਾਨੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ, ਉਸਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ, ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਣਾ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲਾ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪਰਖ ਲਿਆ ਤੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ।

ਕਰੜੇ ਨੇਮ-ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਰਹੁ ਰੀਤੀ ਵਾਲੀ ਇਹ ਲਹਿਰ ਆਪਣੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਸੀ, ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਤ ਪਛਾਨਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਲਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਜਾਲ ਹੈ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪੂਰੀ ਸੁਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝੀ, ਚਾਕਰੇ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਪਿਰਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬੇ-ਚੈਨ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪੁਲਸੀ ਚੌਕੀ ਬਿਠਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜੋ ਹਰ ਆਏ ਗਏ ਉਤੇ ਕਰੜੀ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੀ ਗੁਪਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਥਰਤਾਨਵੀਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੱਡੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਏ। ੧੮੬੮-੬੯ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਏ ਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸਾਨ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਉਠਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧੮੭੨ ਵਿਚ ਕੂਕਾ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਮਲੇਰ ਅਤੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ [illegible]

ਉਚੇਰੀ ਤੰਗੀ ਕੂਕਾ ਭੋਗੀ। ਮਿਸਟਰ ਕਾਵਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਇਸ ਫੌਜ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ੧੭ ਜਨਵਰੀ ੧੮੭੨ ਨੂੰ ੬੬ ਕੂਕੇ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਡਾ ਦਿਤੇ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਲੇਰ ਵਿਚ ਫਾਹੇ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰਕੇ ਰੰਗੂਨ (ਬਰਮਾ) ਪੁਚਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਲਈ ਉਹ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਕਿ ਰੂਸ ਵਾਲੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਅਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੇਵਕ ਸੂਬਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਉਚੇਰੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ ਸਮਰਕੰਦ ਭੇਜਿਆ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਘਰਵੱਲ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਫਿਮਤੀ ਸੌਗਾਤ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੂਸੀ ਗਵਰਨਰ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਅਜ ਵੀ ਉਜ਼ਬੇਕ ਸੋਵੀਅਤ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰੀਪਬਲਿਕ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਇਸ ਦੂਤ ਆਗੂ (ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਕੰਡਾ ਨਹੀਂ ਕਢਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ-ਵਿਰੁਧ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਤੇ ਮਧ-ਏਸ਼ੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਚੀਲਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸੂਹੀਏ ਗੁਲਾਬ ਖ਼ਾਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਅੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਭਾਰਤ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ-ਲਹਿਰ ਦਾ, ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਅਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਖੋਜ-ਭਰਪੂਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਾਤਮਕ ਮੁੱਲਾਂਕਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਧ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁਖ [illegible] ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ [illegible]

ਦਾ ਬੜਾ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਨਤਕ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਰੂਸ ਸਬੰਧੀ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਰਖਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਦਰਦਾਨ ਸਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ੧੯੫੯ ਦੀ ਮਹਾਨ-ਜਾਲਮ ਅਮਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਮਨ ਕਾਨਫ਼੍ਰੰਸ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਐਨ ਅੰਤਲੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਪਰ ੧੯੫੪ ਦੀ ਹੈਲਸਿੰਕੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਕਾਨਫ਼੍ਰੰਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਮੁਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਰਬ-ਹਿੰਦ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਘੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਭ ਅਹਿਮ ਅਮਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਆਏ ਹਨ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਗਤ ੧੯੯੧ ਦਾ ਸਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਮਨ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਾਲ ਵਜੋਂ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਰੂਸ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਸਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਿਹੜੀ ਸੋਵੀਅਤ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵਧ ਫੈਲੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਰੋਲ ਨੂੰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸਲਾਹਿਆ ਤੇ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵੱਡੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਮੇਲਨ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਮਨ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਉੱਘਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ - ਦਾਨੀ ਸਟਾ 25 [illegible]

[illegible] ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ: ਨੇ ਬਰਛਾ ਗੋਡ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ [illegible] ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਏਹੋ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਅਸਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸ: ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਨੌਂਹਰ ਸਿੰਘ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕ ਸੰਤ ਛਾਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। [illegible] ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ, ਹੋ ਕੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ। ਕਾਵਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਵਿਚਲਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਵਨ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕੋਈ ਆਖਰੀ ਸੱਧਰ ਹੋ ਤਾਂ ਦਸੀਂ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

"ਜੋਰ ਵਿਚ ਕਾਵਨੇ ਆਖਦਾ ਸੀ ਹੈ,
ਤੁਧ ਵਲ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦੇਵੇਂ।
ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹੁਕ ਦੇਵੇਂ,
ਕੰਨੋਂ ਮੂੰਹ ਮੈਨੂੰ ਇਨਸੂ ਕਰਨ ਦੇਵੇਂ।
ਕੜੇ ਪਹੜ ਨਾ ਚੰਪੂ ਦੀ ਲੋੜ ਮੈਨੂੰ,
ਲਹਿਰ ਇਸ਼ਕ ਮਨਾ 'ਚ ਤਰਨੇ ਦੇਵੇਂ।
ਨਾਮਕ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ ਪਿਆਰ ਪਿਛੇ,
ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਰਨ ਦੇਵੇਂ।
ਦੇਸ ਜੋਤ ਦੀ ਮੈਂ ਦੇ ਸ਼ਮਾ ਜਾਪੀ,
ਨਾਲ ਜਾਨੂ ਦੇ ਡਰ ਕੇ ਰਚਣਾ ਨਹੀਂ।
ਸਾਡੀ ਸੰਗ ਜ ਤੋਪ ਦੇ ਵਲ ਕੀਤੀ,
'ਫੇਰ ਜ਼ਿਮਟ ਸਹੀਦਾਂ 'ਚ ਰਚਣਾ ਨਹੀਂ।

ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਪ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ [illegible]

ਜਿਸ ਸ਼ਾਪ 'ਚ ਵੀ ਭੰਗੜੇ ਦਾ ਇਹ ਪੋਸਟਰ ਲੱਗ

Town Hall, BIRMINGHAM ਟਾਊ

DON'T MISS THE BRIGHTEST FAM

ਆਓ ਜੀ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ

ਸ਼ਨੀਚਰਵਾਰ 23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਫੈਮਲੀ ਸਮੇਤ ਆ ਕੇ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਵਧਾਓ

BHANGRA COMPETITION

PRESENT

Leisure

10 Holy

1. ਗਰੇਟ ਇੰਡੀਅਨ ਡਾਂਸਰ
2. ਜੁਗਨੂੰ ਗਰੁਪ ਡਰਬੀ (007)
3. ਤਰੰਗਾ ਗਰੁਪ ਬਰਮਿੰਘਮ
4. ਜੁਗਨੂੰ ਗਰੁਪ ਗਰੇਵਜ਼ੈਂਡ
5. ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਵੈਂਟਰੀ
6. ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨਿਊਕਾਸਲ
7. ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੌਟਿੰਘਮ
8. ਜੋਸ਼ ਗਰੁਪ ਲੰਡਨ
9. ਪੰਜਾਬ ਭੰਗੜਾ ਗਰੁੱਪ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ
10. ਪਿਆਰਾ ਗਰੁਪ ਵਾਲਸਾਲ
11. ਇੰਡੀਅਨ ਡਾਂਸਰ ਯੂਨਾਈਟਿਡ
12. ਏਸ਼ੀਅਨ ਆਰਟਸ ਬਰਮਿੰਘਮ

ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ: ਗੁਰੂ ਕੰਵਲ ਜਾਦੂਗਰ ਬਰਮਿੰਘਮ

ਰਲਮਿਲ ਆਓ ਮਨ ਪਰਚਾਓ, ਵਧੀਆਂ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਜਿ

ATTENTION ALL : COMING FROM OUTSIDE BIRMINGHAM . Please leave

leave A 38 at junction A 456 ,TURN LEFT . you will see the TOWN

.e.g. Don't leave on the double yellow lines, as p

ਐਡਵਾਂਸ ਬੁਕਿੰਗ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਵੋ

8 Entries already have been received but we are still expecting 2-3 more entries.

1ST PRIZE	£125.00 plus SHIELD
2ND PRIZE	£100.00 plus SHIELD
3RD PRIZE	£ 75.00 plus SHIELD

BABA
6 Bro
Sprin
Birmin
Tel:-0

ADVANCE BOOKING NOT REFUNDABLE (FIRST COME FIRST SERVE) For advance booking contact following addresse

K.P.S. FASHIONS
23 Green Lane,
Small Heath,
Birmingham-9
Tel: 021 – 773 1716

CHANA TEXTILES LTD.
Bradford Street,
Birmingham-B12 0LY
Tel: 021-773-9161/2/3

SUPREME QUILITING CO. LTD.
Multi Needle Quilters, Clothing
16-18 Anne Road,
SMETHWICK, West Midlands
Tel: 021-558-2203

STANDARD TEXTIES
246 Aston Brook Street,
ASTON, Birmingham-6
021-359 7101

G.P. DISCOU
100 Soho Ro
HANDSWORTH
Birmingham-2

TELEPHONE: 021-554 5518/9

PRINTED BY "PUNJABI POST"

ਹੋ ਉਥੋਂ ਹੀ ਅਡਵਾਂਸ ਟਿਕਟ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਨ ਹਾਲ, ਬਰਮਿੰਘਮ

TOWN HALL
BIRMINGHAM
Tel: 021-236 2392

ADMISSION
Adults £2-00
Adults £1-50
Adults £1-00
Children and O.A.P. half ticket.

.Y ENTERTAINMENT ਫ਼ੈਮਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਹੂਲਤਾਂ

SATURDAY 23rd August 1980 AT 6 P.M.

TO REMARK

INDEPENDENCE DAY ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ

ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੇਖੋ

D BY
r Mfg Handsworth.
ad Road Birmingham.21
:021-551 2000

PRINTED BY "PUNJABI POST"

TELEPHONE 021-554 6518/9

ਓ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹਾਲ ਗੂੰਜਾਉ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਉ।

he M6-JUNCTION NO6 (A38) and follow the sign to city centre then
ALL on your left hand, BUT PARK YOUR CAR IN THE CAR PARK
ice will tow it away——————————

INMINGS
ic Precint
m 818 7BU
233 1491

Great Indian Dancer
Star Of India Bhangra
Jugnu Bhangra Group
Nacchda Punjab Bhangra
Indian Cultural Society
Tranga Bhangra Group
Punjab Bhangra Group
Dewana Bhangra Group
And Many More.

ALL CORRESPONDENCE AND ENTRIES SHOULD BE SENT TO
THE PROGRAMME ORGANISER KULDIP RAI

PUNJABI POST

PUNJABI POST
277 SOHO ROAD
HANDSWORTH
BIRMINGHAM - B21 9SA
Tel: 021 - 554 6518/9

ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਸਟ

With the full support of the followings:

STORE

SHOCKLAND LTD.
Bradford House,
Stoney Yard,
Birmingham-12 OLY
Tel: 021-622 5083

VIRGO & CO.
112 Lodge Road,
HOCKLEY,
Birmingham-21
Tel: 021-523-4328

QUALITY SWEET CENTRE.
112 Soho Road,
Handsworth,
Birmingham-21
Tel: 021-554 5074

PUNJAB SCHOOL OF MOTORING
22 Welford Road,
Handsworth, Birmingham-21
Tel: 021-523 0945

ਲੋਕ ਗੀਤ - ਪੰਨਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ !

ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਦਰਦ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਭੀ ਇਹ ਲੋਕ ਗਿਰਝਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਤਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। 1857 ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜੀ ਗੀਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਅਨੁਵਾਦ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਇਸ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਫ਼ਰਿਆ ਵਿਚ ਤੂਫ਼ਾਨ,
ਡੁੱਬ ਗੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ।
ਫਰੰਗ ਇਕ ਦਮ ਨਠ ਜਾ,
ਤੇਰਾ ਦਰੋਗੀ ਵਜੰਗੀਆ।

1920 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਈ ਕਵਿਤਾ ਜਨਤਕ ਉਭਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਤੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਰਾਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੀ ਤੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਰ ਉਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਭਾਰੀ ਕਰਾਰੀ ਸੱਟ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਵੇਹੜੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ
ਸੂਰਜ ਵੇਖਣ ਆ ਓ ਗਾਂਧੀ, ਆ ਓ ਗਾਂਧੀ।
ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸੂਰਜ ਏਂ, ਇਕ ਸੂਰਜ ਏਂ
ਸੂਰਜ ਵੇਖਣ ਆ ਵੇ ਗਾਂਧੀ, ਆ ਵੇ ਗਾਂਧੀ।

ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ—

ਜੇ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਕੱਤਾਂ,
ਤੰਦ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ ਸੀ।
ਮੇਰੇ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਹਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ,
ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਚਰਖੇ ਨੇ।
ਕੱਤਣ ਆਪਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਹਜ਼ਾਰ।
ਮੇਰੇ ਚਰਖੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਕ ਲੰਮ ਸਲੰਮਾ ਤਾਰ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਜੋ ਸਾਕਾ ਰੌਲਟ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਇਕ ਗੀਤ ਦੀ ਵੰਨਗੀ ਡੀ. ਐਲ. ਦੱਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ਼' ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂਉਂ ਹਾਰਨਾ
ਤੋਪ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਕੋਲੋਂ
ਅੱਗ ਦੇ ਸੋਅਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ
ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਜਾਵੇ
ਮੌਤ ਕਾਲੀ ਸਾਨੂੰ ਖਾਵੇ
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂਉਂ ਹਾਰਨਾ।

ਦਰਅਸਲ ਇੰਡੀਆ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜਿਸ ਜਜ਼ਬੇ ਤੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਲਲਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾਹ, ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹੀ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਇਹ ਗੀਤ ਹੈ।

ਗਾਂਧੀ ਕੱਤਿਆ ਪੱਖਣੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਛੱਡ ਜਾਓ ਵਿੱਚ ਗੋਰਿਓ।

ਇਸ ਜਨਤਕ ਉਭਾਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਕੁਸ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਾਨ ਛੱਡੀ ਨਾਲ ਲਈ ਤੇ ਲੋਕ ਆਤਮਾ 'ਚੋਂ ਇਸੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਗੀਤ ਫੁੱਟਿਆ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਸੀ ਤੁਰ ਗਿਆ ਗੋਰਾ,
ਦਾਗ਼ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ।

ਬੇਅੰਤ ਗੀਤ ਫ਼ਰੰਗੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਦੋਂ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਜਵਾਨ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਧੜਕਦੇ ਸਨ।

ਬਸਰੇ ਦੀ ਲਾਮ ਟੁੱਟ ਜਏ,
ਮੈਂ ਰੰਡੀਉਂ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋਵਾਂ।
ਦੂਰ ਜਾ ਵੇ ਜਰਮਨੀਆ,
ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਿਸ ਕੀਤਾ।
ਸਾਡਾ ਸਬਰ ਫ਼ਰੰਗੀਏ ਨੂੰ ਮਾਰੇ,
ਨਾ ਦੇਂਦਾ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਤਲਬਾਂ ਤਾਰੇ।

ਸ਼ੇਖ਼ ਚਿੱਲੀ ...... ਪੰਨਾ 15 ਦੀ ਬਾਕੀ।

'ਇਹੋ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੇ। ਇਹ ਬੁੱਢੇ ਬੇਮਤ, ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ, ਇਹ ਪੰਡਤ, ਇਹ ਮੌਲਾਣੇ, ਸਭ ਪ੍ਰਤਿਕਿਰਿਆਵਾਦੀ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਏ, ਜੋ ਜਿਹੜੇ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਹਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜਿਆਂ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।"

"ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਕਸਦ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਹੈ।"

'ਨਾਂ ਮੇਰਾ ਝਾਹੀ ਗਰਜਾਂ ਕਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੌਮੀ ਲਾਭ ਲਈ।"

'ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪਏਗਾ?'

"ਫ਼ਰਕ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ, ਦੇਖੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਤਾਂ ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਇਨਕਲਾਬ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

"ਇਸ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ?"

"ਜਾਹ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਮੂਰਖ ਹੀ ਏਂ। ਇਤਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਨਤਾ ਹੈ, ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਰਮਾਏਦਾਰ।"

"ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ।"

'ਜਨਤਾ ਭਾਵ ਲੋਕ, ਭਾਵ ਅਸਾਂ ਤੁਸੀਂ।"

"ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ, ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਹਾਲੀਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ, ਜਾਹਿਲ ਹੈ, ਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ, ਕਰਮੰਦ ਏ।"

"ਏਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਮਰੇਡ ਲੈਨਿਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਨਤਾ ਸਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖ਼ੈਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਇਹਦਾ ਜਨਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਧਰ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤਕੜੀ ਹੈ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਠ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਂ ਕੇਡੀਆਂ ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਖ਼ੈਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਤੇ ਹਾਂ ਤੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਵੇਂਗਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਤਾਂ ਪੁੱਜੀ ਹੈ, ਤੇ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਹਿੰਮਤਾਂ ਤੇ ਘਲੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੇਚਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਚਾਰ ਸੌ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ?"

"ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਨਤਾ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।"

"ਜਨਾਬ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਨਤਾ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ।" ਹਾਂ ਵੇਖੋ ਅਸੀਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੈਂਪ ਲਗਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਵੇਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਸੀਂ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

"ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ, ਇਨਕਲਾਬ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਲਿਆਏਗੀ ਜਾਂ ਜਨਤਾ।"

"ਦੇਖੋ, ਦੇਖੋ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਬਲ ਪਕੜ ਰਹੀ ਏ, ਅਸ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਚਾਰ ਸੌ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ, ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ, ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਕ੍ਰੋੜ ਤੀਕ ਜਾ ਪੁੱਜੇਗੀ ... ਤਿੰਨ ਕ੍ਰੋੜ ਜ਼ਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰੋ .. ਤਿੰਨ ਕ੍ਰੋੜ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜਾ ਕਰੇਗੀ। ਕੌਂਸਲਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਲਾਲ ਫ਼ੌਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਵੇਗੀ। ਆਹ ਕਾਮਰੇਡ! ਉਹ ਦਿਨ ਕਿਤਨਾ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦ ਸਾਡੀ

"ਪਰ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਹੈਸੀਅਤ ਹੋਵੇਗੀ?"

"ਮੇਰੀ ਹੈਸੀਅਤ!" ਸ਼ੇਖ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੋਟ ਅਕੜਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ "ਯਕੀਨਨ ਮੇਰੀ ਹੈਸੀਅਤ ਇਕ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਲੈਨਿਨ ਬਣਾਂਗਾ...ਮੇਰੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਲਖਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਲਖਾਂ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਦੇਵਾਂਗਾ, 'ਫਾਇਰ...' ਤੇ ਉੱਚਾਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਛਲਦੇ ਨਜ਼ਰ ਔਣਗੇ।'

"ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?"

"ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇਨਕਲਾਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਧਜੀਆਂ ਉਡ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਵੇਗਾ। ਲਾਲ ਹਨੇਰੀ ਚਲੇਗੀ, ਕੋਈ ਜਗੀਰਦਾਰ ਰਹੇਗਾ ਨਾ ਨਵਾਬ, ਰਾਏ ਬਹਾਦਰ ਨਾ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ, ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂਦਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਠ, ਨ ਖੂੰਡੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ, ਮਸਜਿਦ ਨ ਮੰਦਰ, ਮੁਲਾਂ ਨਾ ਪੰਡਤ, ਬਸ ਜਨਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਨਤਾ। ਸਭ ਬਰਾਬਰ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਅਰਾਮ ਕਰੇ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਮਿਲੇ।"

"ਜੇ ਗੁਸਤਾਖ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ," ਮੈਂ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪੁਛਿਆ "ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਵਾਬ ਜਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਜਨ ਬਖਸ਼ੀ ਦੀ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕਰੋਗੇ?"

"ਮੈਂ ਉਸ ਸਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੱਤ ਮਾਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੱਤੀ ਦੇ ਬੱਤੀ ਦੰਦ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੇ।"

ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ੇਖ਼ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੁਲੱਤੀ ਚਲਾਈ; ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਜਿਸ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੋਏ ਕਾਹਵੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਧੜੰਮ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਤੇ ਜਾ ਪਏ। ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਕਾਹਵੇ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਉਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖੰਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਾਹਵਾ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਤੇ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਕਾਹਵਾਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਹੁਲੜ ਜਿਹਾ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਪਾਗਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਭਜਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੇ। ਸ਼ੇਖ਼ ਚਿੱਲੀ ਨੇ ਨਾ ਆਓ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਤਾਓ, ਝਟ ਕੋਨੇ 'ਚੋਂ ਆਪਣਾ ਡੰਡਾ ਉਠਾਇਆ, ਛੁਲਾਂਗ ਮਾਰੀ ਤੇ ਹਵਾ ਹੋ ਗਏ।

ਹੁਣ ਜਨਤਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਿੱਲਾ ਖਿੱਲਾ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ "ਅਰੇ ਭਈ, ਮੁੜ ਆਓ, ਕਿਉਂ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ ਪੈਰ ਥਕਾਂਦੇ ਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ੇਖ਼ ਚਿੱਲੀ ਸਨ, ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ੇਖ਼ ਚਿੱਲੀ।"

ਲੋਕ ਗੀਤ

ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਲਾਮ ਤੇ।
ਕੀਹਨੇ ਪਹਿਨਿਆ ਫੜੰਗੀਆ ਤੈਨੂੰ,
ਹੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜੰਗ ਜਿਤਦੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਜੋ ਹੁਣ 'ਚ ਜਿਥੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਜਬਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—'ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀਂ-ਮੁੱਚੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋ, ਖ਼ੁਦ ਵਿਚ ਜਾਵੋ ਪਰ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ।'

ਪਾਟੀ ਪਗੜੀ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਨਾਲਾ,
ਵੇਖੀ ਤੇਰੀ ਬਾਤ ਦੀ ਖੱਟੀ।

ਇਹ ਗੀਤ ਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਪੂਰਨਤਾ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ – ਟੈਗੋਰ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਹੋਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸਫਲਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ

ਕਹਾਣੀ

ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਲਾਜ

ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਜੋਸ਼ੀ

ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਚਰਨਜੀਤ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੀ ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪਾਰਸਲ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਤਜਿੰਦਰ ਉਸਦੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਆ ਗਈ।

ਤਜਿੰਦਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ,"ਭਾ ਜੀ, ਗੁੱਟ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਾਂ।"

ਅੱਗੋਂ ਚਰਨਜੀਤ ਬੋਲਿਆ,"ਤਜਿੰਦਰ, ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਕਾਇਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਇਸਦੇ ਕਾਇਲ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਨਿੱਕਾ ਵੀਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਹੀ ਹੈ।"

'ਭਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸੂਟ ਦੇਣਾ ਨਾ ਦਿਉ।" ਤਜਿੰਦਰ ਬੋਲੀ।

'ਤਜਿੰਦਰ ਸੂਟ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਹੈ, ਆਹ ਚੁੱਕ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਸੂਟ ਲੈ ਆ।' ਚਰਨਜੀਤ ਨੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਵਧਾਂਦਿਆ ਕਿਹਾ।

ਤਜਿੰਦਰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਚਿਰ ਚੁਪ ਰਹੀ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲੀ,'ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਰੱਖੜੀ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕੀ ਗਲ ਹੈ?

ਚਰਨਜੀਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,' ਤਜਿੰਦਰ ਇਹ ਜੋ ਰੱਖੜੀ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਐਵੇਂ ਬਨਾਵਟੀ ਤਾਰਾਂ ਨਾ ਸਮਝੀਂ; ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਤਾਰ ਵਿਚ ਭੈਣ ਦਾ ਪਿਆਰ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਕ ਐਸੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭੈਣ ਵਲੋਂ ਸਿਰਫ ਭਰਾ ਲਈ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਆਮ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤੋਂ ਰੱਖੜੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁੱਟ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਚਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੋਰਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਇਕ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਬਣਕੇ ਧਰਮ ਪੁਗਾਇਆ ਸੀ। ਤਜਿੰਦਰ ਨੇ ਚਰਨਜੀਤ ਦੀ ਗਲ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਬੋਲੀ,'ਭਾ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਨਾਲ ਵਚਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਾਂਗੀ।' ਚਰਨਜੀਤ ਨੇ ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਬਾਣ ਬਾਤ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਫੇਰ ਕਿਹਾ,'ਤਜਿੰਦਰ ਵੇਖੀਂ ਜੇਕਰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਖੜੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀਂ।' ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾ ਕੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਲਈ।

ਤਜਿੰਦਰ ਅਜੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਟੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਚਰਨਜੀਤ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਭੋਲੀ ਦੀ ਪਾਰਸਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਰੱਖੜੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਗੁੱਟ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ। ਹੁਣ ਚਰਨਜੀਤ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਗੁੱਟਾਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਰੱਖੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਭੋਲੀ ਤੇ ਤਜਿੰਦਰ

ਤਜਿੰਦਰ ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਗਭਗ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੀ ਜਦ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹ ਕਪੂਰਥਲੇ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਰੱਖੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੇ-ਆਮ ਇਕੱਠਿਆਂ ਫਿਰਨ-ਤੁਰਨ ਤੇ ਬਹਿਣ ਬੁਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸ਼ੱਕ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਐਸੇ ਵਤੀਰੇ ਨੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਨੌਬਤ ਤੀਕ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੰਡੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪਾਰਕ ਵਲ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਤਜਿੰਦਰ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕੱਲੀ ਲੜਕੀ ਵੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੇ-ਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਦਾਗ਼ ਲਾ ਜਾਂਦੇ ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਹੋਲੀ ਸੁਣ ਕੇ ਚਰਨਜੀਤ ਮੌਕੇ ਤੇ ਨਾ ਬਹੁੜਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਚਰਨਜੀਤ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਤਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਚਰਨਜੀਤ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਭੰਨ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਅੱਧ-ਮੋਇਆ ਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਤਜਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਘਰ ਲੈ ਆਈ।

ਹੁਣ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤਜਿੰਦਰ ਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਦਾ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ 'ਇਹੋ ਜਾ ਗੱਲਾਂ ਉਡ ਗਈਆਂ ਕਿ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ

ਹੈ। ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਜਿੰਦਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਦਾਗ਼ ਲਗਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਜਿੰਦਰ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਗਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਲਟਾ ਉਸ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਕਿ ਉਸਦੀ ਚਰਨਜੀਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲਬਾਤ ਹੈ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਤਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਚਰਨਜੀਤ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸ ਜਾਣੋਂ ਨਾ ਹਟੀ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਵੀਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਇਸੇ ਬਸ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਇਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਤਾੜ ਕੇ ਚਰਨਜੀਤ ਦੇ ਘਰ ਛਾਪਾ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਚਰਨਜੀਤ ਤੇ ਤਜਿੰਦਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਚੌਂਕੀ ਲਿਜਾ ਕੇ ਖੂਬ ਕੁਟਾਪਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਹਾਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਪਰੇਡ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ। ਚਰਨਜੀਤ ਤਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਭੈਣ ਭਰਾ ਸਭ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਤਜਿੰਦਰ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਤਾਂ ਸਭ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਮੁਹੱਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਣ ਨਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਚੌਂਕੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹਵਾਲਾਤ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ੀ ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਚੇਤਨਾ

ਡਾ : ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਹੋ ਕਿਸ ਕਿਸ ਦੇ ਮਜ਼ੂਰ ਜੀਵੇ
ਹੈ ਮੌਤ ਬਣਨਾ ਸਦਾ ਇਕੱਲੇ
ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੀਵੇ ਤੋ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣੀਏ
ਮੈਂ ਆਪ ਵੈਰੀ ਕਠੋਰ ਦਾ ਹਾਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰਲਾ ਸ਼ਿਅਰ ਕਈ ਵਾਰ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਈਸ਼ਵਰ ਅਚਾਰੀਆ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ, ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਖਰ ਅੰਤ ਇਕੱਲਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਰਿਆ : ਸ਼ੇਖਰ ਸ਼ੇਖਰਾ,' ਸੋਚਣਾ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਇਥੇ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ; ਤਾਂਵਾਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿੰਦਰ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਵੀ 'ਲਾਂ ਦਿਨਾਂ' ਦਰਕੇ ਅਨੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਸ ਦਸ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਨਾਹੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ. ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੋ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਥੇ ਏਥੋਂ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦੇਵਾਂ, ਪਰ ਕੀ ਉਥੇ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਹੈ ?....

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਤੋਂ ਰੱਜਿਆ-ਪੁਜਿਆ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹੈ, ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੜਿਆ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਏਥੋਂ ਜਿੰਨੀ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ ਬੇਕਾਰਾ ਦਸ ਪੌਂਡ ਲਵੀ, ਉਥੇ ਬੇਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਿਸਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇਕ ਹੋਰ ਘਰ ਵਸਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਘਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਸੁਆਲ ਮੇਰੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੱਦਾ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ : ਕੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ? ਕੀ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸੰਮੇਲਨ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇ ? ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਜਨਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ? ਤੇ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਉਪਰ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੁਆਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਕ ਗਲ ਤੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਤੇ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਖ਼ਰ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਦੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਮੇਲਨ ਸੱਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਜਾਗੀ ਹੈ, ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵ ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਜਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ। ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਪੰਜ ਆਬ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੋ ਆਬ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਅਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਜੇ ਜੀਉਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੂਜਾ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪ ਵੀ ਜੰਮਣ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੀ ਕੱਚਾ ਹੈ। ਜੰਮਣ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਸ- [illegible]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਸੁਆਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਘੋਲ ਦਾ ਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਮਣ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ? ਕਈ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮੁਕਾਮ ਕਿਆ ਹਾਂ ਸੀ, ਉਸ ਮੁਕਾਮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਪਹਿਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧ ਸਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਜੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ-ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜੀ ਹੁੰਦੀ। ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਹ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਦੇ ਰੋਂਦੇ ਰਹਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ, ਜੇ ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧ, ਉਥੇ ਵੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਮੇਲਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਜੋਗਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਧੜਾ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਧੜਾ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੂਜਾ ਧੜਾ ਪਹਿਲਾ ਬਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਜੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਏਥੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਜਮਾਤੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਇਕ ਜਮਾਤ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ-ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਨਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ।

ਸੰਮੇਲਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਜੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਲੰਘਿਆਂ ਥੋੜਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ, ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਤਰੁਟੀਆਂ ਉਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਸੋਚਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਵੀ ਕਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਚੇਤਨਾ ਜੋ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੇ ਏਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧ ਵਿਸ਼ਵ-ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਕਰਤੇ-ਧਰਤਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸੀ, ਇਸ ਆਸ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੇਗੀ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਵੀ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਈ ਹੋਣ ਲੋੜ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜਾਂ ਵਰਗਗਤ ਵਿਰੋਧ ਹੀ ਪੈਰੋਂ ਸਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦੇਣ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਰੋਧ ਅਗਲੇ ਸੰਮੇਲਨ, (ਜੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ) ਦਾ ਵੀ ਰੋਕੇਗਾ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਾਲੀ [illegible]

ਜਾਵੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਬਟਾਈ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰਫ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸੁਚੇਤ ਵਿਹਾਰਕ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਕਲਪ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਕੌਮੀਅਤ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ, ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਪੱਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਵਿਸ਼ਵ-ਚੇਤਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੀਹਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟੇ-ਰੋਲੀਆਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਸੰਮੇਲਨ ਤੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਤਕ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ-ਵਧੂ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਏਕਤਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਏਕਤਾ ਜੋ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਜੋਕੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਛਾਣੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਉ ਲੱਗਾ ਕੰਮ ਆਪ ਕਰੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤਈਂ ਨਾ ਛੱਡੇ, ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਪਾਵੇ :

ਦੂਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼
ਹੋਵੇ ਵਗਦਾ ਮਾਰਦਾ
ਆਪ ਤੁਰ ਜਾਈਏ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਾਂ ਘੱਲੀਏ।

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਕਮਲ', ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

ਮਰ ਕਿਉਂ ਦਾਮੀ ਹੋ ਖ਼ਾਤਿਰ ਹੈ ਪੂਰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ?
ਇਹ ਜ਼ਮਾਨ ਦੀ ਜੀਤ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਦਿਲ 'ਚ ਚਾਹ ਹੈ ਜੋ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਫ਼ਾਸਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਜਾਣਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ ਪਰ ਜਾਣਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ਿਰ ਹਾਂ ਮਗਰ ਇਹ ਸ਼ੈਖ਼ ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਦਾਂ ਸਦਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪਾਰਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਡੁਬ ਰਹੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨਾ ਕਿਹਾ
ਆਏ ਨਾ ਇਲਜ਼ਾਮ 'ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਾਖੁਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ'।

ਕਿਉਂ ਮਿਰਾ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣਾ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ
ਇਸ਼ਕ ਵਿਚ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਾਰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਜੋਸ਼ ਆ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਜਾਪਿਆਂ ਦੇ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਅਜ ਮਿਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਖ਼ਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਤ ਮੈਥੋਂ ਹੋ ਗਿਆ ਇਲਜ਼ਾਮ ਜੁਰਮ
ਤੋੜਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ ਪਰ ਜੋੜਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਗਿਲਾ ਜੱਲਾਦ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ ਮਿਰੀ ਇਸ ਕੌਮ ਤੇ
ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਚੀਕਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਯਾਰ ਦੀ ਉਲਫ਼ਤ ਨੇ ਕੀਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ 'ਕਮਲ'
ਦਿਲ 'ਚ ਕੁਝ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਵੀ ਈਰਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

—0—

ਪਤਨੀ — (ਪਤੀ ਨੂੰ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਵੇਖਾ ਹੁੰਦਾ, ਘੰਟੇ ਦਾ ਰੋਣ ਕਿਉਂ ਰੋਇਆ ਹੈ ?

ਪਤੀ — ਆਖਦਾ ਹੈ ਗਧੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿਆਂ ?

ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਜੋ ਫਾਂਸੀ ਲਟਕੇ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਹੋਂ

ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵੀਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਖਤ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ—

'ਪਿਆਰੇ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ !

ਅਜ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਵੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਅਜ ਤੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਭਰੀਆਂ ਸਨ। ਤੇਰੇ ਹੰਝੂ ਮੈਥੋਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਪੂਰੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰੀਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੀਂ। ਹੋਰ ਕੀ ਲਿਖਾਂ—ਹੌਸਲਾ ਰਖੀਂ ਸੁਣ :-

ਉਸੇ ਯਹਿ ਫ਼ਿਕਰ ਹੈ ਹਰਦਮ,
ਨਈ ਤਰਜ਼ੇ ਜਫ਼ਾ ਕਿਆ ਹੈ।
ਹਮੇਂ ਯਹਿ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਦੇਖੇਂ,
ਸਿਤਮ ਕੀ ਇੰਤਹਾ ਕਿਆ ਹੈ।
ਦਹਰ ਸੇ ਕਿਉਂ ਖ਼ਫ਼ਾ ਰਹੇਂ,
ਚਰਖ ਕਾ ਕਿਉਂ ਗਿਲਾ ਕਰੇਂ।
ਸਾਰਾ ਜਹਾਂ ਅਦੂ ਸਹੀ,
ਆਉ ! ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇਂ।
ਕੋਈ ਦਮ ਕਾ ਮਹਿਮਾਂ ਹੂੰ,
ਅਹਿਲੇ ਮਹਿਫ਼ਲ—
ਚਰਾਗ਼ੇ ਸਿਹਰ ਹੂੰ,
ਬੁਝਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ।
ਆਬੋਹਵਾ ਮੇਂ ਰਹੇਗੀ,
ਖ਼ਿਆਲ ਕੀ ਬਿਜਲੀ—
ਯੇ ਮੁਸ਼ਤੇ ਖ਼ਾਕ ਹੈ ਫ਼ਾਨੀ,
ਰਹੇ ਰਹੇ, ਨਾ ਰਹੇ।

ਅੱਛਾ—

ਖ਼ੁਸ਼ ਰਹੋ ਅਹਿਲੇ ਵਤਨ,
ਹਮ ਤੋ ਸਫ਼ਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਤੇਰਾ ਵੀਰ
(ਦਸਖ਼ਤ) ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਸ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਅਸਲੀ ਦੋਸ਼ ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਸਾਂਡਰਸ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪੁਲਸ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ। ਮੁਖ਼ਬਰ ਜੈ ਗੁਪਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਇਹ ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਹਿੰਸ-ਪ੍ਰੰਸ' ਨੇ ਸਕਾਟ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ, ਸਕਾਟ ਦੀ ਥਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਦਰਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦ ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਲੰਬੇ ਜਲੂਸ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਜਲੂਸ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੌਲਾਨਾ ਜ਼ਫ਼ਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਐਡੀਟਰ 'ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ' ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਬੀ. ਏ. ਵੀ ਸਨ। ਜਦ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਲੂਸ ਪੁਜਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਦੇ ਕੁਝ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਕੁਝ ਮੋਢੀਆਂ ਉਤੇ ਲਾਠੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਸਾਂਡਰਸ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਜੀ ਉਤੇ ਲਾਠੀ ਵਰ੍ਹਾਈ। ਲਾਲਾ ਜੀ ਸਖ਼ਤ ਫੱਟੜ ਹੋ ਗਏ।

'ਹਿੰਸ ਪ੍ਰੰਸ' ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਕਾਟ ਤੇ ਸਾਂਡਰਸ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੋਲੀ ਖਾਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ। ਭੁਲੇਖੇ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਕਾਟ ਆਪਣੀ ਨੀਲੀ ਮੋਟਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਡਰਸ ਆਪਣੀ ਲਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਕਾਟ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਿਯਮ ਬੱ... ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ... ਬੰਗਲੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁਲਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਕਾਟ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਸਾਂਡਰਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲਗਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਵਿਉਂਤ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਸਾਂਡਰਸ ਉਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣਗੇ ਜਦ ਜੈ ਗੁਪਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਜੈਗੁਪਾਲ ਸਾਈਕਲ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਗੇਟ ਦੇ ਲਾਗੇ ਖੜਾ ਸੀ। ਸਾਈਕਲ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਂਡਰਸ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਬੱਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਸਾਂਡਰਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰੇਗਾ।

'ਆਜ਼ਾਦ' ਪਸਤੌਲ ਲੈਕੇ ਖੜੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਗੇ।

ਸੋ ਇਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈ ਗੁਪਾਲ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਉਹ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਕੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਰਾਹ ਵਲ ਵੱਧ ਤੁਰੇ। ਸਾਂਡਰਸ ਦੇ ਡਿਗਦਿਆਂ ਹੀ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਖੜਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਚੀਖ ਪਿਆ। ਟਰੈਫਿਕ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਫਰੇਨ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਗੇ ਨਿਕਲ ਤੁਰੇ। ਆਜ਼ਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਹ ਰੋਕਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਨਸਟੇਬਲ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਅਗਾਂਹ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਲਲਕਾਰਨ ਉਤੇ ਵੀ ਨਾ ਰੁਕਿਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਆਜ਼ਾਦ ਵੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਲਕੇ, ਬੋਰਡਿੰਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਹੁਣ 'ਹਿੰਸ ਪ੍ਰੰਸ' ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪਬਲਿਕ ਸੇਫ਼ਟੀ ਬਿੱਲ ਅਤੇ ਟਰੇਡਜ਼ ਡਿਸਪਿਊਟ ਬਿੱਲ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀ. ਕੇ. ਦੱਤ ਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁਟਿਆ। ਇਸ ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਤਿਆ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ... ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੰਤਵ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹਨਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਪਾਸ ਨੱਸ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਉਤੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕੇਸ ਚਲਿਆ। ਯਸ਼ਪਾਲ ਪੁਲਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ 23 ਮਾਰਚ 1931 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਉਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਣੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪੁਲਸ, ਫੌਜ ਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਲਗਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਤੇ ਬਚੇ ਸਿਸਕ ਸਿਸਕ ਕੇ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਰਦਾਰਵਾਦਾਸੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਕਿਰਿਆ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਪਰ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਅਧੀ ਰਾਤੀਂ ਹੀ ਫਾਂਸੀ ਲਟਕਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਕੇ ਜਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਧ ਜਲੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ਦਰਿਆ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਾਹ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ .....

ਅਜ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੀ ਪਰਦੇਸ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਾਕਫ਼ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਇਕਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਮਾਤ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਕੀ ਗਰਮ ਦੱਲ, ਕੀ ਨਰਮ ਦੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਸੱਦਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਆਸ਼ਕ ਹੀਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਝੁਕਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ !

ਰੂਹ ਦੀ ਪਿਆਸ

ਸੂਬੀ ਐਮ. ਏ.

ਦੇਵ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਜਦੋਂ ਸਨੀਮਾ ਦੇ ਗੇਟ ਆ-ਏ ਤੇ ਸੜਕ ਨਾਲ ਉਹ ਕਾਫੀ ਥੱਕ ਚੁੱਕੇ ਸਨ । ਦੇਵ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਨੇ ਨਾ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਲਾਇਆ ਤਾਂ ਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚਲੋਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ, ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਬਦਲਾ ਵੀ ਘਰਾਂ ਘੁੰਮਿਆ । ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪਾਏ 'ਹੋਪ' ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੁਆਲੇ ਲਿਆਕੇ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਰੁੱਸਣੇ ਕਾਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰ ਚੋਂਦਾ ਰੌਂਡੀ ਤੇ ਚਲ ਪਏ । ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ । ਕਲਪਨਾ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਚੁਪ ਚਾਪ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਸੀ । ਦੇਵ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਝਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੀ ਗਲ ਹੈ ਕਲਪੀ ਤੂੰ ਬੜੀ ਚੁਪ ਚਾਪ ਏ, ਜੇ ਕਿਹੇ ਤੇ ਮੈਂ ਵਾਇਲਨ ਵਜਾ-ਵਾਂ । ਦੇਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਜਰੂਰ ਹੀ ਵਾਇਲਨ ਵਜਾਣ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚੇਹਰਾ ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਤੇ ਘਾਟੀਆਂ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਵਿਚ ਕਲ-ਪੀ ਦਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਲੰਮੇ ਕੇਸ ਥਕਾ । ਉਸ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿ-ਰਾਉਂਦੇ । ਦੇਵ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਲਪੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗਲ ਕਰੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਉਹ ਅਟਕ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਲਪੀ ਮੁਸਕਰਾ ਦੇਂਦੀ । ਦੇਵ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਹ ਝਟ ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਿਰ ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਕਲਪੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੇਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਦੇਵ ਨੂੰ ਪੁਛਦੀ, ਦਸ ਦੇਵ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਨਾ ਗੰਭੀਰ ਰਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮੁਸਕਰਾਵਾਂ" ਝੀਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈ, ਗੰਭੀਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਵ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ । ਤੇ ਉਹ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਉਸਦੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ, ਡੂੰਘੀਆਂ, ਗਹਰੀਆਂ ਤੇ ਝੀਲ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤੇ ਚੈਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਰੂਹ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ।

ਦੇਵ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਪੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਾਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇਂ ਪਾਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਤੇ ਫਿਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਰੂਹ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਉਹ ਨਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਤੇ ਬਚਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕੰਮ ਤੇ ਰਿਸਰਚ ਕਰਦੀ ਸੀ ।

ਕਲਪੀ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਉਹ ਦੇਵ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਦੇਵ ਬਿਨਾ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਵ ਵੀ ਤੇ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਦੇਵ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਰ ਸਾਹ ਦੇ ਧੜਕਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ । ਉਹਨੂੰ ਲਗਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਕਲਪੀ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਸੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲਗ-ਦਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਕਲਪੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਚੋੜ ਲਿਆ ਹੋਵੇ । ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਲ-ਪੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਦੇਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਦੀ [illegible] ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਖੂਨ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਹ ਦੇਵ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਭੋਲਾ ਉਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ।

ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਾੜ ਸੀਨਾ ਚੜ੍ਹ-ਦੀ ਰਹੀ । ਕਿੰਨਾ ਸੁਪਨਾ ਸੁਹਾਣੀ ! ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉ-ਚੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਘਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਸੂਰਜ ਢਲੀ ਤੇ ਚਮਕੇ ਉਹਨਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਚਮਕਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਪਿਆਰਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਜਿਹਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ । ਉਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ । ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਹ ਮੇਲ ਜਿ-ਹਨਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਿਹਾ । ਕਲਪੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਸੁਹਾਣੀ ਸਕੂਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਲਪੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਰੁਕਦੇ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਚਲਾਂਗੇ ਪਰ ਕਲਪੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਉਹ ਵੇਖ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਵਾਂਗੇ । ਦੇਵ ਨੂੰ ਕਲਪੀ ਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪੀ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾ-ਰੀ ਕਾਰਣ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਲਪੀ ਅਰਾਮ ਕਰਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲੈਂਦੀ । ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਟਾਈਮ ਤੇ ਜਾਗਦੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਤੇ ਲਿਖਦੀ ਦੇਵ ਕਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਲਪੀ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇਖੇ ।

ਕਲਪੀ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਉੱਚੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ । ਚਾਰੇਂ ਤਰਫ਼ ਪਿਆਰੀ ਜਿਹੀ ਚੁਪ ਹੈ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨਿੱਘੀ ਕੀਤੀ ਪਈ ਹੈ । ਦੇਵ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ । ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗੀ ਬਾਉਰ ਕਿਆਰਬਾਂਦਿ ਹੈ । ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਮਾਵ ਕਾਰਨ ਉਸ ਪਾਸਿਉਂ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਦੇਵ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਲਪੀ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀੜ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਦਿਖੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸੀ । ਉਸ ਵਿਚ ਦੇਵ ਬੜੇ ਹੀ ਗਹੁ ਨਾਲ ਕਲਪੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਲਪੀ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੁਖ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ [illegible] ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਰਪੂਰ ਖੁਸ਼ੀ ਕਲਪੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਭਰਦੇ ਦੇਵ ਨੇ ਕਲਪੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਦੇਵ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਾਸਤੇ । ਇਹ ਸੋਲਵੀਂ ਤੂਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੀ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੀ ਤੇ ਦੇਵ ਝਟ ਹੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਮਿਸ ਵੀ ਤੇ ਕਰੇਂਗਾ ਕਲਪੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਸ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਦੇਵ ਕਲਪੀ ਦਾ ਹਥ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਬਾਂਹ ਆਸਰਾ ਆਸਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਲਪੀ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਹੇਲੀ ਹੂਰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ । ਪਰ ਦਸ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤੇਰਾ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਕਹਿੰ-ਦੀ ਹੈ ਦੇਵ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਲਪੀ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਦੂਰਦੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਘੂਰਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਦੇਵ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਆਏ ਸਨ ਉਥੇ ਇਕ ਜੋੜ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁਧ ਦੇ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਵ ਰਾਦ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੀਵੀ ਤੇ ਬਚੇ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਲਪੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਵ [illegible] ਦਾ ਹੱਥ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਕਮਰ ਤੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਫੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਚਲ ਦੇਵ ਰਕਵਾਲੀ ਰੂਹਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਸਾਹਮਣੇ ਜੋੜ ਤੇ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਦੇਖ । ਤੇਰੀ ਬੀਵੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁਕ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਆਸੂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਕਲਪੀ ਤੇ ਦੇਵ ਚੁਪ ਚਾਪ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉਤਰ ਦੇ ਹਨ । ਜਾਨਵਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਜਨ ਤੇ ਚਾਰੇ ਤਰਫ ਸੰਨਾਟਾ ਜਿਹਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਲਾਲ ਛਿਪਦਾ ਸੂਰਜ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਪੱਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਨਕਾਲਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

---

*ਜਦ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਬਲਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਵੀ ਕੰਨ ਕੁਤਰ ਸੁੱਟੇ — ਨਾਮਾਲੂਮ

*ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਨਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਉਤੇ ਵਿਤਕ ਲੈਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ । [illegible]

ਕਾਮਰੇਡ ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਪਾਸੋਂ ਮੈਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਇਕ ਕਬਰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਆ, ਮਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੜੋ ਕੇ, ਕਬਰ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਪੱਥਰ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪਈ, ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਖ਼ਿਆਲ, ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਜੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ"। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਥਰੂ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੋਂਠ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ, "ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਤੇ ਰਹਿਬਰ। ਤੂੰ ਸਾਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੜਿਆ, ਖਿਆਲੀ ਪੁਲਾਓ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੀ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਾਉ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਔਖੇ ਘਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਖਿਆਲੀ ਪੁਲਾਓ ਤੋਂ ਭੀ ਕੋਰੇ ਰਹਿ ਗਏ।"

ਚਾਣਚਕ ਮਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ 'ਹਾਥੀ! ਤੂੰ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ। ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।' ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਿਆ "ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ, ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਏਂ? ਜ਼ਾਲਮ, ਕਬਰ ਵਿਚ ਲੇਟ ਕੇ ਵੀ ਖਿਆਲੀ ਪੁਲਾਓ ਪਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਔਂਦਾ?"

ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਦੀ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਵੇਂਗਾ।"

ਮੈਂ ਹਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਖਸ਼ੀ ਪੁਤਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ।"

ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ "ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਮਾਡਲਟੌਨ ਕਾਹਵੇ ਖਾਨੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਏਂ?"

ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿ ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਣਚਕ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾ ਇਕ ਕਵੀ ਦੋਸਤ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਮੇਰਾ ਕਵਿਤਾ ਦੀਵਾਨ ਆਰਟ ਪੇਪਰ ਤੇ ਛਪੇਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕੀ—"ਬਾਲੇ ਜਬਰੀਲ" ਤੇ "ਮਜ਼ੱਬਾ ਚੁਗ਼ਤਾਈ" ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਣਗੇ। ਤੇ ਫਿਰ ਇਕਦਮ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਫਲਸਫ਼ੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਆਈਨ ਸਟਾਈਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਸ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋਬਲ ਪਰਾਈਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਪੰਡਤ ਸ਼ਰਮਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਮਾਂ-ਜਲੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਦਾ ਰੰਗ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਈ ਅਜੀਬ ਖਿਆਲੀ ਪੁਲਾ ਪਕਾਏ ਹਨ, ਕਦੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰ ਲਈ, ਘਾਹ ਤੇ ਲੇਟਿਆਂ ਲੇਟਿਆਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਰੇ ਤੋੜ ਲਿਆਂਦਿਆ। ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਹਾਂ।

ਚਾਣਚਕ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਡਲਟੌਨ ਦੇ ਕਾਹਵੇ- [illegible] ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਾਸ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਖੁਸ਼ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਿਆ, ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਮੱਥੇ ਤੇ ਬਿਖਰੇ ਹੋਏ, ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਤੇ ਮਤਾੜੀਆਂ, ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਪਿਚਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਿਰਮਚੀ ਰੰਗ ਟੋਪੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਲਾਲ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ "ਕਾਮਰੇਡ-ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ"। ਉਸ ਪਲ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। "ਆਓ ਚਾਹ ਪੀਵੀਏ" ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਹਵੇਖਾਨੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

"ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ," ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਹਾ।

'ਇਹ ਕੀ ਮਖੌਲ ਹੈ?' ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ "ਇਹ ਕੀ ਸਾਂਗ ਧਾਰ ਰਖਿਆ ਈ?"

"ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ," ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਕਹਾ ਲਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ "ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖੋ।"

"ਹਜ਼ੂਰ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪਾਗਲ ਪਨ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਇਰਾਦੇ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਇੱਛਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ?"

"ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਬੁਰਜੂਆ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਖਤ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਬੁਰਜੂਆ, ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਬੁਰਜੂਆ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ?"

"ਬੜਾ ਮੂਰਖ ਏਂ ਤੂੰ" ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਨੇ ਚਿੜ ਕੇ ਕਿਹਾ "ਇਹਨਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ? ਹੁਣੇ ਤੂੰ ਪੁਛੇਂਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ ਆ ਕੀ ਸ਼ੈ ਹੈ?"

"ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਔਂਦੇ।"

"ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਨਿਰਾ ਉੱਲੂ ਏਂ। ਵੇਖ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ।"

"ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਕੀ ਏ?"

"ਫ਼ਰਕ, ਫ਼ਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਬੁਰਜੂਆ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪਰੋਲਤਾਰੀ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ।"

"ਵਾਹਸ਼ੀ, ਖੂਬ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀਤੀ ਏ ਤੁਸੀਂ।"

"ਪਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਧੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਐ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੁੰਦਰ ਨਰਮ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਚੀਜ਼ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਗੰਦੀ ਸਖਤ ਤੇ ਬਦਸੂਰਤ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ।"

"ਭਾਵ?"

"ਭਾਵ, ਇਹ ਕਿ ਫੁੱਲ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ, ਕੰਡਾ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ, ਪੰਛੀ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ ਤੇ ਗਿਰਝ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ, ਰੇਸ਼ਮ ਬੁਰਜੂਆ ਤੇ ਖੱਦਰ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ।"

"ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਕਾਹਵੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ," ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਕਾਹਵੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੁਛਿਆ।

"ਕਾਹਵਾ ਖਾਲਸ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ ਏ, ਵੇਖੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਬੁਰਜੂਆ ਹੈ, ਤੇ ਚਾਹ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ। ਚਾਹ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਾਹਵਾ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਸਤਾ ਏ।"

"ਤੇ ਕਾਹਵੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੋਲਤਾਰੀ, ਕਮੇਟੀ ਦੇ

"ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁੰ, ਤੂੰ ਖੂਬ ਸਮਝੇਂ" ਸ਼ੇਖ ਚਿੱਲੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ।

"ਚੰਗਾ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸੋ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਏ?"

"ਮੇਰਾ ਇਰਾਦਾ?" ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ "ਮੇਰਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬੁਰਜੂਆ ਤਹਿਜ਼ੀਬ, ਤੇ ਬੁਰਜੂਆ [illegible] ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ।"

"ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਕਾਹਵੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ?"

"ਨਹੀਂ ਜਨਾਬ" ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਚਿਹਰਾ ਤਣ ਕੇ ਕਿਹਾ "ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗਾ ਕੇ।"

"ਖੂਨ ਦੀ ਨਦੀਆਂ?"

"ਜੀ ਹਾਂ, ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ, ਹੁਣੇ ਦੇਖ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਖੂਨ ਦੀ ਨਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ।"

"ਮੇਰੇ ਰੱਬ" ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ "ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰੋਗੇ? ਜੇ ਮੈਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਆਂ?"

"ਹਾਂ ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਖੂਨ, ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਖੂਨ, ਤੇ ਜੇ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਦਾ ਖੂਨ।"

"ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ?"

"ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਇਹ, ਕਿ ਇਸ ਕੰਬਖਤ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਾਪ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹੋ, ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਧੋਏ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਇਥੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾ ਵਗਾਈਆਂ ਜਾਣ।"

"ਕਿਸ ਕਿਸ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰੋਗੇ ਤੁਸੀਂ?"

"ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਤਕ ਸਭ ਨਾ ਹੋਇਆਂ ਦਾ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ......"

"ਹਾਂ...ਹਾਂ...ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ..." ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ।

"ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਢੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ।"

"ਇਸ ਪਿਛੋਂ।"

"ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਗ਼ੱਦਾਰਾਂ ਦਾ।"

"ਇਸ ਪਿਛੋਂ।"

"ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ।"

"ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਿਬ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਬੁੱਢੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ?"

YOUR LOCAL NEWS PAPER ' PUNJABI POST '

ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ
ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਪੱਥਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪੱਬ

PLEASE ARRIVE 12 noon AND STAY TILL 4 p.m.

ਆਉ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਬੀਅਰ ਪਿਆਈਏ
ਤੇ ਸੀਤਲ ਦੇ ਹਿੱਟ ਗੀਤ ਸੁਣਾਈਏ
ਪੱਥਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪੱਬ ਦਾ ਜ਼ਲਬਾ ਵਿਖਾਈਏ
ਤੇ ਰੱਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰੌਣਕ ਵਧਾਈਏ

12 ਵਜੇ ਆਉ ਤੇ 4 ਵਜੇ ਜਾਉ ।

SUNDAY
ਐਤਵਾਰ
24 th August
1980

PUMP TAVERN PUBLIC HOUSE
236, SOHO ROAD, HANDSWORTH
BIRMINGHAM – 21
Telephone: 021 554 9408

ਸੀਤਲ ਦੇ ਹਿਟ ਗੀਤ :-------

1. ਦਸ ਮੁੰਡਿਆਂ ਕੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤੇਰੇ..............
2. ਸੀਤਲ ਦਾ ਤੂੰਬਾਂ ਸੁਣ ਬਲੀਏ.................

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

India awaits you aboard

ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਆਉ ਅਤੇ ਜਾਉ
ਰੀਟਰਨ ਟਿਕਟ,ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਬੰਦੋਂਵਸਤ ਹੈ।
Tuesday 6th Jan. 1981 ਮੰਗਲਵਾਰ 6 ਜਨਵਰੀ 1981

ਆਉ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਗਰੇ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਾਈਏ ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਖਾਈਏ

ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ --ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਗਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੈਰ ਸਪੱਟਾ
ਪੈਸੇ ਥੋੜੇ – ਇੱਜ਼ਤ ਜਿਆਦਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗੂ ਸਫ਼ਰ

Please Note:–
You will be flying by Jumbo 747
Leaving London Air–Port
on Tuesday 6th Jan. 1981
£ 50.00 Deposit required by the
31st AUGUST 1980

ਟਿਕਟਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । flying by Jumbo 747

ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ:– ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ – ਮਾਲਕ ਪੱਥਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪੱਬ

PUMP TAVERN Public House, 236 SOHO ROAD,, Handsworth
Birmingham – 21 Telephone 021–554 9408

ਸ਼ਹੀਦ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ

ਸ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀਮਾਂ

ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਮੌਤ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਾਹਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨੂੰ ਪਾਪ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਘੋਰ ਸਾਗਰ 'ਚੋਂ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਣਖ ਗ਼ੈਰਤ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਚਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਣਖੀਲੇ ਗਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਗੁਲਾਮ ਹੋ, ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਰਗਾ ਨਰਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਮਨ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜੋ ਰੰਗੀਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਹਾਂ — ਇਕੱਲੇ ਬਾਗ਼ ਨੂੰ ਅਫ਼ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਚਮਨ ਵਾਲੇ ਚਮਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦੇ ਮਰ ਗਏ ਸਿਰ ਤੋਂ ਕਫ਼ਨ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਆਸਮਾਨ ਹੈ।

ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਸਕਰੌਦੀ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਬਾਸ਼ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਐਸ਼ੋ ਇਸ਼ਰਤ ਆਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਸਕਦੇ। ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਟਿਕਾਣੇ ਵਲ ਆਉਣ ਲਈ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ। ਸੰਮਤ 1929 ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕਰੌਦੀ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜੇ। ਜਦ ਦੀਦਾਰ ਕਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਏਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਦਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪਈ ਤੇ ਕਹਿ ਉਠਿਆ, ਜਦ ਦੀਦਾਰ ਜਾਂ ਕਰਾਇਆ ਬਸ ਸਫਲ ਦਰਬਾਰ ਸਾ।

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਫਰਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਲੇਰ, ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕਸਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਕੋਲੋਂ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ! ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਹੁਣ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ :

ਚੂੰ ਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ।
ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ।

ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਤੇ ਲਾਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਲਗੀਆਂ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਆ ਖੜੀ ਹੋਈ ਸ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਗੜ੍ਹ, ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ, ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜਮੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਲਈ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਪਿਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਜਾਮਲ ਵਾਲਾ ਵੀ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਨੇ ਕੋਲੋਂ ਤੇ ਪੱਲੂ ਫੜ ਕੇ ਆਖਿਆ, 'ਆਓ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਓ। ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਨੂੰ — ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ, ਜਾਓ ਹੁਕਮ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰ ਦਿਓ।

ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਬੰਸਾਂ ਵਰਨਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੁਪਤ ਗੱਲਬਾਤ ਲਿਖੀ ਹੋਈ। "ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਨ ਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਨਾ, ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਥਾਪੀ ਦਿੱਤੀ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਰ ਮੰਗ ਵੇਟੀ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਜੀ ਗਤਿ ਪਾਵਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸਤਿ ਬਚਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥੰਮ੍ਹੀ ਉਸਨ ਇਸ ਥੰਮ੍ਹੇ ਨੂੰ ਫੜਾਇਆ। ਪੰਜ ਜਨਵਰੀ 1871 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਢਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਾ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤੀ ਰਾਮਪੁਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਬੋਂ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਮਲੌਦ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜੇ, ਉਥੇ ਸ: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਥੋਂ ਕੁਝ ਅਸਲ੍ਹਾ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਜਥਾ 15 ਜਨਵਰੀ 1871 ਨੂੰ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਾਖ਼ਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੂਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਏਥੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫ਼ਸੀਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਨਗ ਤੋਂ ਅਗੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਥੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਟਲਾਲੀ ਜੇਲ ਵਿਚ ਝੱਟ ਕੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਕੋਤਵਾਲ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਿਪਾਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਮਰੀਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਚੋਂ ਵੀ 7 ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਕੋਠੇ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਥਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ ਰਣ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਰੁੜਕਾਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਸਮੰਦ ਖਾਂ ਰਿਸਾਲਦਾਰ ਨੇ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਆਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜਾਈ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਸਮੰਦ ਖਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਢੱਪਣ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ। ਦੂਜਾ ਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਰੋਹ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮੰਦ ਖਾਂ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਵਖ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਝੜਪਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਟਲੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਸੀ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿਧਾ ਮਾਰਿਆ ਕੇ ਸ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਚੋਂ ਗੋਲੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪੱਟੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਦੇ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਅਜੇ ਸ਼ੇਰ ਸੀ

ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 26

ਸਫ਼ਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1972 ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਜਤਨ ਆਰੰਭੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਕਿ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧ ਲਾਭ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਦੂਜੀ ਹਾਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੇਗ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਕੁਝ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗੱਲ ਅਜੇ ਤਕ ਉਥੇ ਦੀ ਉਥੇ ਖੜੀ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਨ ਵਿਚ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਨੂੰ ਉੱਨਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਧਾਂਕ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਗੁਲੰਜ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਵੀ ਪੈ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਫਲ ਜਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਦੀ 'ਵਰਲਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਾਰ ਐਨੀਮਲ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ'। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਹਰ ਦੂਜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਗਊਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਤੇ ਗਊ ਪਾਲਕਾਂ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। 1967 ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਨੇਹ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। [illegible] ਆਪ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਫਲ ਜਤਨਾਂ ਤੇ ਗਊ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਇਹ ਲੋਕ ਕਾਫ਼ੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਦੇ ਇਹਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਲੋਕ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। 1969 ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਇਕ ਸਜਣ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਲੰਮੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਮਨੇਜਰ ਡਾ: ਗੋਰਕੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਡੈਨਮਾਰਕ, ਗਊ ਦੇ ਦੁਧ ਅਤੇ ਦੁਧ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਜਰਮਨੀ ਗਊ ਦੀ ਇੰਨੀ ਉੱਨਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਕਾਰਜ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਤਾਂ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੀ ਗਊ ਤੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਚੰਗੀ ਗਊ ਪਾਲਕ ਤੇ ਚੰਗੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 1975 ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਸਤੇ ਨਿਮੰਤਰਣ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਰ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਪਾਲਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਲ ਆਪ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਕੇਵਲ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਪਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਵੀਰ ਸਿੰਘ "ਸੂਰਾ"

ਉਨ੍ਹਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਚੋਂ,
ਤੂੰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਮੁਕਾ ਦਿਤੇ।
ਭੱਖਾਂ ਕਸ਼ਟ ਝਲੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਉਤੇ,
ਐਪਰ ਦਾਗ਼ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੇ ਲਾਹ ਦਿਤੇ।
ਜਿਹੜੇ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੇ ਸਨ ਖ਼ੂਬ ਹਿੰਦੀ,
ਹੁਣ ਝੂਣ ਕੇ ਤੂੰ ਜਗਾ ਦਿਤੇ।
ਐਸੀ ਚੋਟ ਮਾਰੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ,
ਫ਼ੌਜੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭਜਾ ਦਿਤੇ।

ਖਾਤਰ ਵਤਨ ਦੀ ਜਾਵਾ ਪਰਦੇਸ ਪਿਆ।

ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਤੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ।
ਤੇਰੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਅੱਗ ਨਾ ਬੁਝ ਸਕੀ
ਭਾਵੇਂ ਵਤਨ ਨਾਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ।

ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ,
ਭੇਟਾ ਦਿਤੀ ਤੂੰ ਕੁੱਖਾਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਦੀ।
ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਏ ਗਏ ਸਿੰਘ ਤੇਰੇ,
ਹਦ ਮੁਕ ਗਈ ਉਦੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ।
ਉਹ ਮੌਤ ਨੂੰ ਘੁਟ ਘੁਟ ਪਾਉਣ ਜਫੀਆਂ।
ਤੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਫੂਕ ਮਾਰੀ।
ਤੱਖਤ ਸ਼ਾਹੀ ਕੰਬਣੀ ਦਾ ਹਿਲ ਗਿਆ।
ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੂਕ ਮਾਰੀ।

ਤੇਰੀ ਉਸ ਦੀ ਚਿਣਗ ਮਾਲਾ ਵਿਚੋਂ,
ਲਾਵਾ ਮਾਰ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜੋ ਨਿਕਲੀ।
ਤੇਰੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦੀ ਦਸਤਾਰ ਵਿਚੋਂ,
ਤਕਦੀਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ।
ਜ਼ਿੰਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਬਾਗ਼ੀਆ ਵੇ,
ਬਾਗ਼ੀ ਬਣ ਤੈਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਇਆ।
ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੜੀ ਸੀ,
ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾਇਆ।
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਜਾਗਿਆ ਵੇ।
ਸਹਿਆ ਹੋ ਨਾ ਸਕੇ ਬਿਆਨ ਤੇਰੀ।
ਜਦ ਤਕ ਅੰਬਰ ਤੇ ਚਮਕਣੀ ਚੰਨ ਤਾਰੇ।

ਸੁਘੜ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ
ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ।
ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਇਹ ਇਕ ਮਜ਼ਹਬ ਅਧਿਆਤਮਕ ਨੁਸਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਬੀਬ ਫਰੀਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਘਟਾ ਕੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀ ਸਦਾ ਲਈ ਅਰੋਗ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ (2) ਸਾਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਸਦਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ :—

ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਨੂੰ :

(1) ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਅਤੇ

(2) ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ ਦਾ ਸੇਵਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਰੇ ਨਾਲ ਬੁਰਾਈ ਕਰਨੀ ਅਤੇ (2) ਇੱਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ ਦੇਣਾ ਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਗ ਹਨ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਭੀ ਸਤਿ ਬਣਾਈ ਹੈ

ਆਪ ਸਾਚੁ ਧਾਰੀ ਸਭ ਸਾਚੁ ।
ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਆਪਨ ਸੰਗਿ ਰਾਚੁ ।

ਹੋਰ :

ਆਪਿ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭੁ ਸਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਸਗਲੀ ਉਤਪਤਿ ॥

ਉਹ ਉਜਲਾ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ ਤੋਂ ਵੀ ਨਿਰਮਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੈਲੇ, ਨਿੰਦਕ ਹਰਾਮ ਖੋਰ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਮਲੀਨ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਚੇ ਕਾਦਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਗੰਦਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਬਰਹਿਮੰਡ ਪਿਆਰ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਜੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ। ਉਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਸਾਈ ਕੇਵਲ 'ਸਚ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚਾਰੁ।" ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬੀਜ ਕਰਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਵੀ ਖਿਆਲਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਜੀਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹ ਕਾ ਕਹਿਆ ਵਾਉ।
ਬੀਜੇ ਬਿਖੁ ਮੰਗੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਖਹੁ ਏਹੁ ਨਿਆਉ ॥

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਨਸਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ, ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਸੁਖ ਕਉ ਮਾਂਗੈ ਸਭੁ ਕੋ,
ਦੁਖੁ ਨ ਮਾਂਗੈ ਕੋਇ ॥
ਸੁਖੁ ਕਉ ਦੁਖੁ ਅਗਲਾ,
ਮਨ ਮੁਖ ਬੂਝ ਨ ਹੋਇ ॥
ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰ ਜਾਣੀਅਹਿ
ਸਬਦ ਭੇਦ ਸੁਖ ਹੋਇ ॥ (57)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਨ ਚਹਿਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਤਿ ਸਰਜਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਆਮੀ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਖਿਆਨੀ ॥
ਸਚੁ ਸਚੁ ਸਚੁ ਸਭੁ ਕੀਨਾ ॥
ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕਿਨੈ ਬਿਰਲੈ ਚੀਨਾ ॥
ਭਲਾ ਭਲਾ ਭਲਾ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ॥
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ॥
ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੁਨੀ ਸ੍ਰਵਨ ਬਖਾਣੀ ॥
ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਨੀਤ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਇਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੋਮਾ। ਇਸ ਅਰਸ਼ੀ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਫੁਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਗਗਨ ਵਿਚ ਪਵਣ ਸੁੰਗਧੀ ਖਿਲਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਰ ਲੁੜਾ ਲੁੜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਘੋੜ ਦੌੜ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਦੀਵ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਤਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਚੋਂ ਹਰਦਮ ਖੁਸ਼ੀ ਉਗਮਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਭਾਂਡਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਉ ਭਰੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਗਾਲੇ ਭਰਤਨ ਵਿਚ ਦੁਧ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਸਾਡੀ ਬੁਰਾਈਆਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਟਕਰਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਗੁੰਬਦ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬੋਲੇਗਾ ਉਹਾ ਸੁਣ ਲਵੇਗਾ। ਜਿਤਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦੇ ਸਾਬਨ ਨਾਲ ਧੋਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਉਤਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮੇਲਾ ਵਧੇਰੇ ਹੋਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅੰਤ ਹਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰਾਈ ਬੀਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੁਰੇ ਨਾਲ ਭਲਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਇਕ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ, ਦੂਜੇ ਬੁਰਾਈ ਬਦਲੇ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ; ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਿਆਈ ਬੀਜੋਗੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਡੂ ਹਨ। ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਜਿਤਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਚੰਗਿਆਈ ਹੈ। ਸੋ ਬੁਰੇ ਨਾਲ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਜਿਥੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਖੋਂ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾ ਕੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਾਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਬਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਖਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗਲ ਕਰਕੇ ਅਭਾਗੇ ਨਾ ਹੋਵੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੰਗ ਹੋਵੇ। ਪਿਆਰ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਰੋਏ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਬਦੀ ਨੇ ਬਦੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿਤਿਆ, ਬਲਕਿ ਪਿਆਰ ਨੇ ਬਦੀ ਦੀ ਜੜਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੇ ਖੂੰਖਾਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਹੀਂ ਨਿਡਰਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਚਮਤਕਾਰ ਪੱਥਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਤਾਂਬਾ। ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਰ ਕੇਹੜੀ ਅਕਸੀਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੁਲੇ ਰਖੋ, ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ। ਝੂਠ ਮਕਰ ਫਰੇਬ ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਰਹੋ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਚੋਂ, ਅੱਖਾਂ ਚੋਂ, ਨੇਤਰਾਂ ਚੋਂ, ਗਲ ਕੀ ਹੱਥਾਂ ਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਿਸ ਵਲ ਵੇਖੋਗੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਫੇਰੋਗੇ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਥਰਥਰਾਹਟ ਛਿੜ ਜਾਏਗੀ।

ਗੁੱਸਾ ਚੰਡਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਗ ਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਕੀ ਜੇਹੀ ਚੰਗਾੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੋਹਲ ਨੂੰ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਸਾੜ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰੋਧ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਿਤਨ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਗੁੱਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸਾਂਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਜ਼ਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਜਾਗਦੀ ਤਕੀਏ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਚਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਨਹੀਂ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਗੁਸੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤਨ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਨਾ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਗੁਸਾ ਗੁਸੇ ਨੂੰ ਚਮਕਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਮਾਰੂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਸੇ ਹੋ ਕੇ ਘ੍ਰਿਣਾ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਕੜੋ। ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪੰਛੀ ਕਦੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਆਵੇਗੇ।

ਜੀਵਨ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ। ਜੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਸੱਕਤ ਥਾਇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਭੋਗ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਹਲਤ ਪਲਤ ਕਾਲੇ ਹੋਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਬੁਰਾਈ ਅਤੇ ਗੁਸਾ ਭਾਰੀ ਰੋਗ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਸਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਧ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹੀ ਰੋਗ ਨ ਲਗਈ, ਪਲੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇ। ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਲ-ਇਛਿਆਂਵਾਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਬਣਾਇ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੇਕਰਾਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਲੋਚਨ ਪਾਰੋ

ਜਾਲਮ ਟਾਰ ਤਕ ਤਕ ਛਿਥੇ ਹੋ ਰਹਿ ਸਨ।
ਮ੍ਰਿਤਿਕ ਧਰਮ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੰਦ ਸੀ,
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਅਣਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਬਹਾਰ ਸੀ ਉਹ
ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਹੀਦ ਪਹਿਲਾ,
ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਿਪਾਸਲਾਰ ਸੀ ਉਹ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਿਉ: ਫਿਰ ਜੋ ਸੋਚ ਬੀਜਾਂਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਪੱਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਣਗੀ

ਲੇਨਿਨ

ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ।

ਜੌਨ ਰਸਕਿਨ

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਰੱਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਖਲਾਕੀ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਥੋਮਸ ਪੇਨ

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਮਲੇਰੀਆ ਇਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੋਗ ਹੈ

ਡਾ. ਆਰ. ਕੁਮਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਲੇਰੀਆ ਇਕ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਲੇਰੀਆ ਇਕ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲੇਰੀਆ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

[illegible]

ਕਾਰਨ

ਮਲੇਰੀਆ 'ਪੈਰਾਸਾਈਟ' ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੱਛਰ ਦੁਆਰਾ [illegible] 'ਐਨੋਫਲੀਜ਼' ਨਾਂ ਦੀ ਮਾਦਾ ਮੱਛਰ ਜਦੋਂ ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਚੂਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਕੁਝ ਕਿਟਾਣੂ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ [illegible]

[illegible]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਟਾਣੂਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ [illegible] ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

ਮਲੇਰੀਆ ਵਿਚ [illegible] ਬੁਖ਼ਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ [illegible] ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [illegible]

[illegible]

ਰੋਕਥਾਮ

ਮਲੇਰੀਏ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੱਛਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। [illegible]

[illegible]

ਇਲਾਜ

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਲੇਰੀਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ [illegible]

[illegible] ਪਾਣੀ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਲੂਣ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਪੀਣਾ ਚੰਗੀ ਆਦਤ ਰਹੇਗੀ। [illegible]

ਮਲੇਰੀਏ ਦੇ ਇਕ ਰੋਗੀ ਦਾ ਇਲਾਜ [illegible]

ਇਸ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸ ਹੀ ਲਈਏ!

ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਅੱਧਖੜ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਮਿਲਟਰੀ ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਕਰਨਲ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕੋਈ 50 ਕੁ ਸਾਲ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਸੁਣਕੇ ਕਰਨਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਚ ਤਾਂ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਧਖੜ ਆਦਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਫਿਰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਵੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾ ਦਿਓ।

ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ

ਔਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [illegible]

[illegible]

ਇਹ ਨਾਖ਼ੂਨ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨ ਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਤਮ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਨ।

ਮੰਜੂ ਠਾਕੁਰ

ਪਤੀ ਦੀ ਪਿਆਰ-ਭੁੱਖ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ

[illegible]

ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਤੇਲ

[illegible]

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਹਾਂਗੀ

ਦਲਜੀਤ

ਦਲਜੀਤ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਖਬਰੇ ਕਦੇ ਨਾ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਲੇਡੀਜ਼ ਕਾਲਜ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਆਨਰਜ਼ ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਏਅਰ ਹੋਸਟੇਸ ਬਣਨ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਸੁਪਨੇ ਲਏ ਸਨ ਪਰ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੀ, "ਇਹ ਲਾਈਨ ਖਾਨ-ਦਾਨੀ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ।" ਉਹ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਦੁਰਾਹੇ ਤੇ ਖੜੀ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਲੜਾਇਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, "ਤੂੰ ਸੁਹਣੀ ਏਂ ਅਤੇ ਅਭਿਨੈ ਵੀ ਚੰਗਾ ਕਰਦੀ ਏਂ। ਤੇਰੇ ਲਈ ਫਿਲਮ ਲਾਈਨ ਸਭ ਤੋਂ ਠੀਕ ਰਹੇਗੀ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਬਹਾਨੇ ਘੁੰਮਣ ਫਿਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਫਿਰ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਪੂਨਾ ਫਿਲਮ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਦਾਖਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਵੀ ਗਿਆ। ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਜਚੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਕੁੜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੱਦ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਆਰਜ਼ੂ' ਫਿਲਮ ਹੀ ਦੇਖੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਦੀਵਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਪੂਨਾ ਤੋਂ ਅਭਿਨੈ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦਲਜੀਤ ਨੂੰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਖੰਨਾ (ਦੂਸਰੀ ਸੀਤਾ) ਨੇ 'ਪਿਆਸ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਬੰਧਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼ਮੀਕਪੂਰ ਅਤੇ ਨਾਇਕ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਸਕਰੀਨ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਲਜੀਤ ਦੀ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਬੰਡਲਬਾਜ਼' ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਮੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜਕ ਪਈ ਤੇ 'ਪਿਆਸ' ਦਲਜੀਤ ਦੀ 'ਅਣਬੁਝੀ ਪਿਆਸ' ਬਣਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਸਿਖਲਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦਲਜੀਤ ਬੰਬਈ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਦਾਜ' (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਲੀ। ਜਿਸਨੇ ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ ਮਨਾਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਲਗ ਗਈ। ਠੱਪਾ ਲੱਗਣ ...

... ਹੋਂਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਮਿਲ ਗਏ ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਰੂਨ ਜਾਹ ਮੁਸਾਫਿਰ' ਲਈ ਨਵੀਂ ਨਾਇਕਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ 'ਯਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ' ਵਿਚ ਰੀਨਾ ਰਾਏ ਦੀ ਸਮਾਂਤਰ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। 'ਯਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ' ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ 'ਪਾਂਚ ਕੈਦੀ' 'ਵਿਦੇਸ਼' 'ਕਮਾਂਡਰ' 'ਹੀਰ ਕਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ' ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਲ-ਜੀਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤੇਗੀ।

ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ "ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਖੀ, ਨੂਤਨ, ਵਹੀਦਾ ਰਹਿਮਾਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਦਲਜੀਤ ਦੀ ਨੈਗੇਟਿਵ ਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤਵਾਇਫ ਦਾ ਰੋਲ ਆਦਿ।

"ਨੈਗੇਟਿਵ ਰੋਲ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਕੋਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਬਣਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗੀ ਪਰ ਦੂਜੀ ਬਿੰਦੂ, ਸ਼ੀਤਲ ਤੇ ਕਲਪਨਾ ਅਈਅਰ ਨਹੀਂ।"

—ਮਿਥੀਲੇਸ਼ ਸਿਨ੍ਹਾ

ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਦੁਰਾਹੇ ਤੇ ਖੜੀ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਲੜਾਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਦਮ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਨੀਤੂ ਜੁੜਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗੀ?

ਬੰਬਈ, (ਚਰੰਟ)— ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਰਿਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਕਿ ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਤਾਬਕ ...

... ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਰੁਲਾਬੀ ਨੀਤੂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾਲ ਮੌਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਕਪੂਰ, 'ਮੰਮੀ ਕਪੂਰ' ਬਣ ਜਾਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਨੀਤੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁੜਵਾਂ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਜੋੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਨੀਤੂ ਨੂੰ ਜੁੜਵਾਂ ਬੱਚੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ।

'ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਕਤਰੇ' ਦਾ ਗੀਤ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚਿਤ੍ਰਰ ਮੂਵੀਜ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਕਤਰੇ' ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਏ ਦੋ ਗੀਤ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਲਗਾ ਤੇ ਕਲਾ-ਕਾਰਾਂ ...

ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ

ਸ਼ਤਰੂ—ਰੀਨਾ ਘਿਓ ਖਿਚੜੀ

ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਪਰਦੇ ਦੀ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਰੀਨਾ ਰਾਏ ਅਤੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਅੱਜ ਕਲ ਬਹੁਤ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀ-ਹਾਰ ਬਾਦਲਾ ਵਿਖੇ 'ਧਰਮ ਸ਼ਤਰੂ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਅਮਲਾ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਚ ਰੁੱਝਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਆਰਾਜ ਵਿਚ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਕਰਕੇ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ 'ਧਰਮ ਸ਼ਤਰੂ' ...

ਮੈਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਹਾਂ

ਰੇਣਮੀਤਾ

[illegible]

[illegible]

ਇਧਰ ਉਧਰੋਂ

ਵਿਨੋਦ ਮਹਿਰਾ ਦੀ ਬਿੰਦੀਆ ਗੋਸਵਾਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਰੇਖਾ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਨੋਦ ਮਹਿਰਾ ਛੁਪਿਆ ਰੁਸਤਮ ਹੈ। ਜੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕੀ ਮੈਂ ਉਸ ਛੋਕਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅ ਲਾਉਣ ਦਿੰਦੀ ?

★ ★

ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਫ਼ਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਬੁਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

★ ★

ਸੁਭਾਸ਼ ਘਈ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ—ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨਹਾ ਕੋ ਦੋਸਤ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਟਗਨ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

—ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੰਦੂਕ ਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਸੁਭਾਸ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ। X X X

ਪ੍ਰਸਿਧ ਫ਼ਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਅਤ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਪੂਨਮ (ਫਿਲਮੀ ਨਾਂ ਕੋਮਲ) ਨਾਲ ਬਾਕਾਇਦਾ [illegible]

[illegible]

ਸ਼ਤਰੂ ਤੇ ਪੂਨਮ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੰਬਈ 'ਚ ਹੋ ਗਈ

[illegible]

HOUSEHOLD TEXTILES NEWEST WHOLESALE CASH & CARRY

THE TOP NAME IN STOCK FASHION TODAY

FOR
TOPS AND BLOUSES, DRESSES AND TROUSERS,
TEE-SHIRTS AND KNITWEAR
AND RAINCOATS!

Can you afford not to look in at

Visit our new showroom and stockhouse, and see our ranges in a civilised relaxed atmosphere

BRUFORD

ਲਾਭ ਉਠਾਓ

ATTENTION ALL BULK BUYERS WHOLESALERS

ਲੇਡੀਜ਼ - ਡਰੈਸ -
ਬਲਾਊਜ਼-ਸਕੱਰਟਸ
ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ
ਪਹਿਰਾਵੇ
ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੋ

BRUFORD CLOTHING

MANUFACTURERS

NIPHON WORKS

43-68 LOWER VILLER STREET

WOLVERHAMPTON
WEST MIDLANDS

Tel:- 0902 - 22506

ਕਿਹੜਾ ਘਰ ਹੈ ਜਿਥੇ 5-7 ਪਰਾਹੁਣੇ ਨਹੀ ਆਉਂਦੇ -

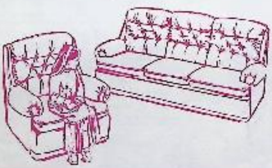
- ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਧੀ ਦੀਆਂ ਬੈਡ ਸਿਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸੂਫਾ ਸੈਟ ਹੋਵੇ ਤਦ ਹੀ ਖੁਲੇ ਡੁਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

SANDHI UPHOLSTERERS

We're Improving Why Don't You?

ਪਹਿਲੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਭਾਅ ਦੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਕਰੋ

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਸੂਫਾ ਸੈਟ ਜਾਂ ਬੈਡ ਸਿਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁੱਟਣਾ ਨਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀ ਰੀ - ਕਵਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ Living – Room ਦਾ Wall Paper ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫਰਨੀਚਰ ਦੇ ਰੀ - ਕਵਰ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੂਨ ਕਰੋ ।

ਇਕ ਵੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਗੇੜਾ ਮਾਰੋ

SANDHI UPHOLSTERERS

Manufacturers and Wholesalers in Bed Settees Pouffes, Three Piece Suites and Re-Upholstery

Niphon Works, Lower Villiers Street, Wolverhampton WV2 4NA

TELEPHONE WOLVERHAMPTON (0902) 25293